

SASIUVAS

PIRMAS.

TĒVYNES

S A R G A S.

222222
MĒNESINIS LAIKRAŠTIS

dēl apšvietimo ir Lietuvių tautos dvasiško ir materijališko užlaikimo.

MENŪ

1896

SAUSYS

—
TILŽEJE.

6712

W

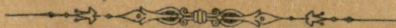
6233

KAIP ANDEDAMA

POLITURA.

PARAŠE

ANTANAS DAILIDĖ.

VILNIUJE

1896.

~~59388~~

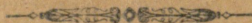
621274/21207

Daug kartų esu sutikęs besiteiraujančius: „meldžiamas, ar nežinai, kamę galima gauti kniḡą apie polituravima? . . . Penkių rublių negailėčiau užmokėti už tokią kniḡą! Sugebu padirbti stalą, krasę, kanapą, lovą, ir kitus naminius baldus; bet nemoku andėti politurą, partat mano išdirbinei neturi padorios išvaizdos“ . . .

Tokiems tatai saumokslams padūdu trumpą pamokymą apie šlipavimą, apie daḡyves dėl medžio, arba beica, ir apie polituravimą.

Dailide.

Kaip andedama politura medinams išdirbiniams.

§ 1. Šlipavimas.

Medinį išdirbinį, dailiai nuabliūta, patpirma reikia nukusti ciklingą ir nušlipūti.

Ciklinga yra plieninė skardelė, turinti apie 5 colių ilgio 2 ir puse pločio. Ciklingos ašmenis galima užversti plieniniu kalto žambu, arba kantimi. Tokia ciklinga skuta medžią ir stiklas ir išlygina nelygumas pasilikusias po nuabliavimui.

Nuskutus su ciklinga, reikia dar **nušlipūti** Galima šlipūti ar bimšteinu, ar glaspapieru, ar asiais.

a) Luita **bimšteino** perpjauk pjukleliu pusiau, patepk abi pusi sėmeniniu aliejumi ir patrink vieną pusę ir antrą, kad suvisu susilygintu ir nusigletintu. Patepk šlipūjamą medžią sėmeniniu aliejumi ir glotnąją šalimi bimšteino trink medžią lyg nusilygins ir nusiglotnins.

Jei nenori, kad medžias patamsėtų, tai tepk kiauliniiais taukais arba lajumi. Labai minkštą medžią galima šlipūti pavilgiant vandeniu.

Nelygiūsius paviršius galima šlipūti smulkiaisiais bimšteino miltais: paimk skiautelę, arba škurlelį, patepk aliejumi, apibarstyk bimšteino miltais ir trink. Gzimzus ir pugavones šlipūja lentelę nudroštą taip, kad įtaktu. Lentelę patepa aliejumi ir apibarsto maltu bimšteinu.

Nušlipavus, reikia tūjaus nušlūstyti dulkes, paskui reikia ištraukti iš medžio aliejų arba taukus. Įvyniojės į skepetėlę kreidos ar plytos miltus, kratydamas apsižok darbą ir ištrink gniuteliu vilnu arba skiautelę milo; pagaliaus vis-ką nušlūstyk čystą skepetą. Jū geriaus išimsi riebumus iš medžio, jū kibs politura.

b) Šlipūti galima teipogi trinant išdirbinį **glaspapieru**; vilgyti medžio nereikia. Pirmiaus trinama stambesniu glaspapieru, paskui visusmulkiausiu. Kai glaspapieras užsikisą dulkėmis galima jį iškūpti šepečiu.

Kad nusiligintu visos nelygumos, prideda glaspapierą prie lygios glotnos ketvirtainiškos lentelės; taip šlipūjant pranyksta visos kalvos ir įlinkmės. Dėl didesnio glotnumo, galima dar pagaliaus ištrinti medžią bimšteino miltais.

c) **Asiais** teipogi kartais šlipūja, bet sausais, dėlto kad drėgni nėra teip aštri, o jei perdaug sausi, trupa. Reikia išpjauti narius. Szlipūjās jema kelis smotelius, guldo gretu vieną prie antro ir abiem rankom priturėdams, trina skersai medžiorieves.

§. 2 Polituravimas.

Dailiai nušlipavęs išdirbinį, čystai nušlūstęs dūlkes, gali pradėti **polituravoti**. Bet veizdėk, kad politurūjamasis medžias butu visai sausas, dėlto kad drėgnas medžias ne gerai politurūjasi.

Dabar pasakysiu, kaip reikia politurūti. Paimk skiautelę milo ar tubo, sulenk bent kelis kartus, sušlapink su politura, apvyturk su čystu škurleliu ir trink medžią, nelabai prispausdamas. Dabok, kad visur lygiai butu nutepta su politura. Kaip tiktai škurlelis nebeslidžiai pradeda vaikščioti ir pradeda kibti į medžią, tūjaus atitraukęs patepk škurlelį žaliu sėmeniniu aliejumi ir vėl trink. Netrink vien tos pačios vietos — nutrinsi politura. Nepadek gniuztelio su politura ant politurūjamojo daigto — padarysi bjaurią pletmę. Netepk perdaug aliejumi — nebus gero spindėjimo.

Politurūk, lyg pradės spindėti it veidrodis. Szaltoje triboje nevyksta politurūti, tam darbui reikia šiltos triobos.

Milo ir tubo neturėdamas, iš bėdos gali vartoti vatą, karvės plaukus ir čystas vilnas.

§ 3. Polituros darymas.

Dabar apreikšiu, iš ko ir kaip daroma politura. Iš tu penkių receptų, galėsi pasiskirti tinkamąjį.

a) Įdėk į butelį 8 ar 9 latus šellako, antpilk kvartą spirito, butelį lengvai užkišk, pastatyk šilintai lyg ištirps. Kai ištirps šellakas — politura gatava.

Dėl minkštų ir akytų medžių reikia įdėti daugiau šellako. Jų minkštesnis ir akytesnis medžias, jų tirštesnė turi būti politura, dėlto kad jeigu medžias yra minkštas, o politura skysta, tūkart medžias labai daug sugeria polituros.

Spiritas politurai negali būti lengvesnis kaip 90 gradusų. Jų stipresnis spiritas, jų geresnė bus politura.

Laikyti politurą reikia angštai užkistamę butelije, kad nenustelbtu.

Tėmė. Palitura iš vieno šellako neišdūda gero spindėjimo.

b) Labai gera politura darosi, ištirpinus 6 latus šellako, trečdali lato sandarakos ir trečdalį lato mastikso dviejūse svarūse geriausio spirito.

c) Baltoji politura daroma iš baltojo šellako, ištirpinto spirite. Baltoji politura nei maž nepermaino medžio varsos, ko negalima pasakyti apie kitas polituras.

d) Geriausi politura sutaisoma šiteip: Paimk 4 latus šellako 1 latą žalčio kraujo teip vadinamojo „Drachenblut“, antpilk 12 latų spirito, ištirpink šiltoje vietoje.

Paskui į kitą indą įdėk 1 lotą sumalto kopalo 5 latus džiovintos šliomkreidos, sumaišyk, antpilk 4 lalais stipriausio spirito, išmaišyk, pastatyk karštoje vietoje ir per kelias dienas teip šildyk, išmaišydams lyg pageltonūs. Tada prabavok, ar jau ištirpo: kelis lašus įpilk į šaukštą vandens — jei vandū pasidarys pavėdus į pieną, tai gana tirpinti. Tūkart perpilk į tuščią indą — drumstai tepasiliektie ant dugno.

Pagaliaus pirmąjį mišinį supilk į antrąjį, maišydamas šiltoje vietoje.

Ši politura turinti didelę tvermą ir nebijanti karščio.

e) Nepeiktina politura pasidarys šiokiu tarpu: Į 1 kvartą spirito įdėk 8 latus šellako, 1 latą sandarakos ir venetiškės terpentynos truputį mažiaus kaip kavos šaukstelį.

Kad sandarakos nėra, tai vietoje jos galima įpilti butelkėlę spiritinio lekieriaus tokio kaip Rigiškis pabrikūs Ritterbergo (III), arba kito pavėdaus.

Lekierius pagal spindėjimą negal lyginties su politura — jis neturi teip dailaus glianco. Lekieriumi aptepa tokius išdirbinius, kurie turi nelygų paviršį ir negalimą paliturūti, kaip antai: visokios kreivumos, droštinės ar pjautinės papūšos ir tt. Lekierių tepa pinzeliu. Kad išdžius pirmasis tepimas, reikia tepti antrą kartą, paskui tam išdžiuvus — tretį kartą ir teip toliaus, lyg atsiras tinkamas spindėjimas. Jei medžias yra akytas ir minkštas, reik pirma lekieriavimo pertraukti pernicu (pakastu), kad netiek sugertu lekieriaus.

Sėmeninis aliejus šlipavimui ir polituravimui turi būti čystas ir greitai džiuuņas. Išklarūti aliejų galima šitokiū tarpu: 1 svarą geležinio kumperoso (vokiškai: eisenvitriol, rusiškai: železnyj kuparos), sumerk į 1 ir ketvirđalį svaro lytinio vandens, ištirpink ir antpilk 1 svarą žalio sėmeninio aliejaus. Tokį mišinį palik ant 4 ar 6 nedėlių, kasdien išmaišyk. Visi drumstai susės ant dugno, o ant viršumi pasiliks čystas aliejus, greitai džiuuņas.

§ 4. Dažymas, arba beicavimas.

Retas medžias mūsų šalies turi pats iš savęs gražią varšą. Todėl pirma polituravimo reikia pridūti medžiui tinkamą varšą, nudažant medžią, arba, anot meistrų betarint, nubeicūjent.

Pirma beicavimo medžią reikia nuskusti ciklingą ir nušlypūti, tiktai ne su riebumu, bet su vandeniu arba sausai. Pirma beicavimo medžias tur būti visai išdžiovintas, dėlto kad jų sausesnis bus medžias, jų giliaus kibis dažyvė. Į vietas, nuteptas riebumais ar klejai, ne kimba dažyvė.

Smulkius išdirbinius galima nubeicūti virinant dažyvėje, o stambius reikia nutepti karštą dažyvę su pinzeliu. Šalta dažyvė negiliai tekimba į medžią, todėl reikia tepti karštą dažyvę, o jei galima, tai ir verdančią.

Tepasi dažyvė bent kelis kartus, lyg medžias igys tinkamą varšą. Po kiekvieno nutepimo, reikia palukėti lyg visai išdžius, ir tada jau vėl tepti dažyvę.

Nubeicūtą, arba nudažytą išdirbinį reikia gerai išdžiovinti; paskui vėl reikia nuslipūti bimšteinu, ar asiais, ar visų smulkiausiu glaspapieriu No. 0, arba tripoliu; dėlto kad dažyvė pašiausia medžią, reikia paglotinti.

Ne kiekvienas medžias lygiai prisijema tą pačią dažyvę: į vieną medžią kimba gerai, į kitą — ne. Šviesiosiems dažyvėms reikia ir medžią paskirti šviesesni ar baltiesni.

Medžią galima dažyti tomis pačiomis dažyvėmis, kuriomis gebi dažyti lininius ir bovilninius siulus ir audeklus.

Kurie geidautu lengvesnių dažymo tarpų, tevezidie ant galo. Nr. 10.

Beicavimas pagal inžinierių J. Heurich'ą.

Nr. 1 Rusvoji dažyvė.

a) Patpirma ištepk medžią ištirpintu alunu (kitur vadinama kosu, rusiškai kvascy); paskui karštu viralu brazilijos, ar kampešo, ar košenillos, skystu miešimu geležinio kumparoso (vokiškai eisenvitriol, rusiškai železnyj kuparos).

b) 1 dalį kateko ir puse dalies sodos išvirink vandenije ir tūmi karštu viralu ištepk medžią. Išdžiovus, nutepk karštu kromiko viralu (kiteip vadinasi raudonūju akmenėliu, vokiškai chromkali, rusiškai dvuchromokislyj kali).

c) Ištepk medžią ištirpintu geležiniu kumperosu (vokiškai eisenvitriol, rusiškai železnyj kuparos), paskui ištirpink potašą, įdėk sandalo medžio ir virink; tū karštu viralu ištepk medžią.

Nr. 2. Jūdoji dažyvė.

a) Geležies žiogspiras apmerk uksusę — tepitruaikie: tūmi skystimu nutepk medžią. Paskui į 1 kvartą vandens įdėk 2 lotu galasų (kiteip vadinamas atraments riešutinis, rusiškai černilnyje orieški), ir virink — tūmi karštu

viralu ištepk medžią. Teip daryk kelis kartus lyg apturėsi tinkamą varšą.

b) Jei nū geležinių žiogspirų uksusas nedaug te bus pritraukęs ir jei silenas tebus galasų viralas, tūkart apturėsi pilką varšą.

Nr. 3. Raudonoji dažyvė.

a) 1 lata košenillos ištirpink 4 kvartosė vandens, pridėk 4 lotus sumalto vyninio akmens (vokiškai Weinstein, rusiškai vinnyj kamien), išvirink cinūtamė indė, perkošk per drobę; sumaišyk su 4 kvartomis karališko vandens, kuriame ištirpinta cina (perkasi kromūse gatavą vadinasi vokiškai Salpetersaure cinnauflösung); išmaišius, atsiras aiškiai raudona dažyvė.

Kad neidėsi vyninio akmens, arba jeigu jo vieton idėsi truputį aluno (kiteip kvosas), apturėsi karmazininę varšą.

b) Ištirpink 3 latus aluno 1 svarę vandens ir karštu ištepk medžią. Paskui į 10 dalių vandens, idėk 1 dalį brazilijos medžio, ar pernambuko medžio, pridėk aluno, po 4 latus ant svaro vandens, ir virink per 2 valandi. Tūmi karštu viralu ištepk medžią.

Jei pridėsi truputį viralo marzannos (kiteip vadinasi krapp), dažyvė bus tvermingesnė. Jei dėl pirmojo tepimo. į aluną pridėsi truputi varinio kumperoso (kiteip vadinasi mėlynūju akmenėliu, vokiškai — kupfervitriol, rusiškai miednyj kuparos), tūkart patepus antrūju viralu, atsiras lelijava varšą.

Nr. 4. Lelijava dažyve. (Violet)

Ištepk medžią skystai ištirpintu variniu kumperosu (kiteip vadinasi mėlynūju akmenėliu, vokiškai — kupfervitriol, rusiškai — miednyj kuparos); paskui 2 dali brazilijos medžio ir 1 dalį kampešo medžio su alunu išvirink, ir karštu viralu ištepk medžią.

Nr. 5. Žydroji, arba mėlinoji dažyvė.

a) Išvirink vandenije kampešo medžią ir tūmi karštu viralu ištepk medžią; išdziuvus, ištepk ištirpintu vari-

niu kumperosu (kiteip vadinasi mėlynųju akmenėliu, vokiškai — kupfervitriol, rusiškai — miednyj kuparos).

b) Į 4 latus šeidevaserio rukstančio (lotiniškai — acidum nitricum fumans, vokiškai vitriolöl, rusiškai dymiaščiaja azotnaja kislota) įdėk 1 latą sumaltos Indigo dažyvės, įpilk truputį vandens kad nebutu košė bet skystimas, išmaišyk gerai ir palik ant kelių dienų pastovėti. Pagaliaus atmiesk vandeniu lyg tinkamo tirštumo, vien maišydamas. Pasidarys žydra dažyvė, kurią galima beicūti medžią.

Nr. 6. Geltonoji dažyvė.

a) Gumiguttą ištirpink spirite, ar potašiniame šarmė, ar atskiestame šeidevaseryje (vokiškai scheidewaser, rusiškai azotnaja kislota) ir tą dažyvę ištepk medžią.

b) Atskiestas šeidevaseris šaltai dažo medžią geltonai; patepus, tūjaus reikia pakaitinti prie ugnies. Jū skystesnis šeidevaseris, jū aiškesne bus varsa.

c) Medžią ištepk su Salpetersaure cinna uflösung kuria galima gauti aptiekiniūse magazinūse, išdžiovink, pagaliaus nutepk stipru viralu kvercitrono žievelės

Nr. 7. Žalioji dažyvė.

a) Patpirma nudažyk medžią kvercitrono žievelę geltonai, kaip parodyta Nr. 6. c); paskui sumaltą Indigo dažyvę sumaišyk su vitrioliu rukstančiu kaip padaryta Nr. 5. b) ir antpilk stipru kvercitrono viralu, išmaišyk; pagaliaus ištepk medžią.

b) Į ištirpintą geležinį kumperosą (vokiškai eisen vitriol, rusiškai — železnyj kuparos) įdėk truputį vitriolio (rusiškai siernąją kislota) ir ištepk medžią; paskui išvirink kvercitrono žievelę arba geltonąjį medžią, ir karštu ištepk.

Nr. 8. Varsa panaši į mahagonį.

Nekurius mūsų šalies medžius per nudažymą galima padaryti panašius į brangų užrubežinį medžią, vadinamą mahagoni; tiktai reikia daboti, kad dažomojo medžio rie-

vės butu suvisu pavėdžios į mahagonio rieves. Tam tikslui dažo tamsiai raudonai, kaip parodyta Nr. 3. Arba galima ištirpinti 1 dalį žalcio kraujo (vokiškai Drachenblut, rusiškai drakonovo krov') ir 3 dalis orleano dažyves potašiniame šarme, ir karštai tepti medžią.

Mahagonio žiogspiros, išvirtos vandenije, teipogi nudažo medžią pevedžiai į mahagonį; tiktai pirmiaus reikia pertraukti medžią ištirpintu alunu (arba koso). Pridėjus į aluną truputį geležinio kumperoso (vokiškai eisenvitriol, rusiškai želenyj kuparos), varsa bus tamsesnė.

Grušią galima nudažyti panašiai į mahagonį, ištepus kalkių pienu arba kalkeis atmiėštais šlapumu (urina). Išdžiuvus, kalkius reikia nušlūtyti ir medžią nušlipūti.

Klevo medžias dažoma į mahagonį sekančiu tarpu: mahagonio skiedas išvirink vandenije per pusę valandos, perkošk per drobę ir išgarūdink lyg dešimtoji dalis bepaliks. Tą karštą dažyvę tepk medžią. — Arba galima ir šiteip: 8 latus brazilijos medžio suvirink su 3 latais mahagonio skiedų ir su 2 latais aluno (arba koso). Tai bus šviesesnė mahagonio varša. — Arba dar teip: išvirink brazilijos medžio skiedas su trupučiu marzannos (vokiškai krapp). Jei pridėsi truputį vitriolo (rusiškai siernaja kislota) apturėsi karolių varšą.

Nr. 9. Kitos nekurios varsos.

Klevą nutepęs gumiguttą ištirpintą terpentinyje aliejuje, apturėsi citrino varšą.

Skroblo medžias kurkumą dažosi geltonai. Pertrauktas marzannos viralu (vokiškai krapp) ir vitrioliu (rusiškai siernaja kislota), tampa žaliai gyslitas. Nuteptas alunu (arba koso) ir nudažytas kampešo viralu, randasi tamsiai rudas.

Liepos medžias dažosi jūdai, pertraukiant viralu marzannos (vokiškai krapp) su trupučiu grišpano (vokiškai grünspan).

Grušą nutepęs gumiguttą ar čepronu (šafnan) gausi apelsino varšą.

Ažūlas galastuvo akmeniu dažosi jūdai.

Nr. 10. Lengviausieji dažymo tarpai.

Pradedantiems mokyties pavedu čenai lengviausius beicus, kurie visiems pavyks.

I. Rudoji varsa.

a) Kateką ištirpink virindamas vandenije ir karštu nutepk medžią; kad išdžius, nutepk antru kartu, ir teip bent kelis kartus tepk, lyg apturėsi tinkamą varšą. Jei ant viršaus tos dažyvės patepsi karštu kromiku, gausi puikią tamsią rausvai rusvą, varšą. Kromiką rusiškai vadina dwuchromokislyj kali, o vokiškai Chromkali; gaunamas kiekvienamę kromę.

b) Aptiekosę, aptiekinusę magazinusę, kartais ir kromusę gausi dažyvę vadinamą kali hypermanganicum. Tirpinasi karštame vandenyje ir karštu tepasi tiek kartų, kiek reikia lyg igyja tinkamą varšą. Ta dažyvė nei maž nešiausia medžio; nudžuvus, patrynęs skiautelę milo, gali politurėti.

II. Geltonoji varsa.

a) Kiekvienamę kromę gausi dažyvę vadinamą geltelę. Tirpinasi karštame vandenyje. Yra trijų sortų geltonumo. Labiausiai ūsio medžias puikėi išvejzdi, kai nubeicūtas geltelę ir nupoliturūtas.

b) Kurkuma gaunama kiekvienamę kromę, yra sumalta ir nesumalta, bet šaknimis it imbėro (vadina žmonės geltonūju imbėru). Nesumaltąją kurkumą reikia pirma suskusti rašpiliu. Kurkumą reikia išvirti ir karštu nutepti medžią. Jos geltonumas truputį į rausvumą paneša.

III. Raudonoji varsa.

Yra skaudžei raudona dažyvė vadinama iš vokiško neirot. Tirpinasi karštame vandenyj.

Neirot sumaisant su geltelę, galima apturėti įvairias gražias varšas.

IV. Jūdoji varsa.

a) Kokio nori jūdumo dažyvę gali gauti iš nigro-

zino, kursai perkasi aptiekosę ar aptiekiniusę magazinusę o kartais ir kromusę.

b) Kiti madaŗujasi, pirma nutepdami jũdũju pikiu, kuriũmi moteris gebi daŗyti jũdai siulus; iŗtirpinę, karŗtu nutepa medŗiã, tũkart apturi rausvai jũdã varŗã; pagaliaus pertraukia karŗtu kromiku ir iŗeina visai jũda varŗa.

V. Źalioji varŗa.

gaunama iŗ daŗyvęs vadinamos iŗ vokiŗsko grynŗtein. Prideda geltelęs dęl aiŗkumo.

Visupigiausias, bet stipras lekierius.

I svarã sęmeninio aliejaus idęk 2 latu Silbergletu ir 1 latã sacchari saturni (rusiŗkai swincowyj sachar) ir virink lyg tolai, kad iŗkiŗta Źãsinę plunksna ir tũjaus iŗtraukta bus apgruzdęjusi ir lauŗiama pukŗt! tũjaus nulus. Tada nuimk nũ ugnies ir barстыk po truputi sakalo druskã (rusiŗkai siernokislyj cink) uŗtęks pusęs lato. Paskui andek ant ugnies ir kaip tik atvirs, nukelk nũ ugnies. Œis aliejinis lekierius iŗdũda graŗũ spindęjimã, kurs ilgai tveria ir ant lauko.

Toks pat lekierius teip pat sutaisomas yra ir iŗ pernico, bet ant lauko netveria ilgai, o troboje gali stovęti sulyg sęmeniniu lekierium.

Pirma lekieriavimo, reikia iŗdirbinį nuŗlipũti ir nudaŗyti, arba nubeicũti.

Naudingos parodos.

Ką daryti kad geležis patalpintas dregnio vieto nerudėtų.

Tepti geležį su šėip sutaisyta moste; trys dalys taukų (užkulo), vieną dalį (ketvirtą dalį) sakų; sudėti į kruvą, tirpyti ant lengvios ugnies maišant, kaip ištirps ir gerai susimaišys, pakol nesustings dar reikia tepti geležį su koku nors skurluku geriaus su vilnoniu. Rudeni kavojant geležinias ukiškas įnages, kaip antai: plugus, dalgius, noragus ir tt. geru daiktu yra aptepti su šitokia moste, kad per žiemą nesurudėtų.

Vandū plemems išimti.

Kvarto vasaros šiltumo vandens, reikia ištirpyti 50 gramų muilo ir 30 gr. sodos; paskui dādėti dar 60 gramų jaučio tulžies; kaip vandū atšals įpilti kelis lašus levandulinio ar cytryninio alėjaus. Čistiti reikia su minkštu šepetuku; tūjau po iščystijimo reikia tą vietą išplauti su šiltu vandeniu, plēmē su visu išnyks.

Pažinimas dedančios vištos.

Skirius geros vištos nū blogos yra toks; skaudei rausva skiauterė ir laiķe dėjimo krūpota (karoliūta); blogesniųjų vištu skiautare ir karpikes yra balsganai rausvos. Laiķe dėjimo reikia dūti ar smulkei sumuštų kiaušinių kevalų, ar lesalą maišyti su kalķeis ir žviriukais. Nors ir geriausei vištos bus šeremos, nedēs jeigu neturēs iš kur kevalas susitaisyti. —

Ledo padirbimas.

Nekartą kaimynams staigu prireikia ledo, o neturėdami arti ledaunės, patis šitokiu budu gali jį padirbti: indžiuką su vandeniu įstatyti į bliudą (indžiuką) į kurį reikią įpilti 5 dalis salomoniako 5 dalis azotano potažo ir 10 dalių vandens. Vandū indžiuke iš 10 gradusu šilimos užšals lyg 12 gr. šalčio ir tūj pavirsta į ledą.

Kiaušinių laikymas (tūpimas).

Ant paskučiausės ukiškos vistavos. Anglijo dave medalus už išgalvojimą kur ir kaip laikyti kiaušinius, kad nesugestu laikant ilgesnį laiką. Pirmas dovanas gavo už laikytus atrubėse, sustatytus smaileis galais žemyn ir apipiltus su atrubėms, dedas ejloms. Tie savo gardumu nekū maž ne skyries nū šviežių.

Antros verčios pagirymą gavo tie kurie buvo tepti su alyva ir laikyti druskoje. Trečę vietą užėmė kiaušinei tepti su taukais ir laikyti apipilti su kalkeis. Kiaušinei laikysti smulkei sumušto drusko lygei turėjo gerą gardumą. Vietoje druskos gali vartoti gruždžes — kitur gruždžes vadinā žiogspirėms (opilki). —

Ogurkų laikymas.

Norint turėti šviežius ogurkus žiemos laike, reikia išskirti kūgražiausius ir sveikiausius, nuskirti toli nū paties agurko, kad kotelis ilgas butu; nuplauti gerai su vandeniu, nužiovinti o paskui aptepti su kiaušinio baltymu; baltymas nedaleisdamas oro, užlaiko jį šviežį ir nedaleidžia puti;

prieš vartojimą reikia nulupti žievę. Taip sutaisyti ogurkai yra gardus ir nieko neskirias nū šviežių.

Suvartojimas aržūlo gilių.

Kur yra daug aržūlų gali turėti gerą peną kiaulėms, žiemos laike. Nupurtintas ir surinktas aržūlo giles, reikia sudėti į iškastą dūbikę, su suru vandeniu ir užkasti su žeme.

Prieš žiemą reikia atkasti, išimti, džiovinti, sumušti į tešlą (miltus) pridėjus krūpų šerti (penėti) kiaules. Taip šertu peniukšlių yra geri lašinei ir mėsa. Prieš galą po truputį reikia tą peną mažinti o į jo vitą dėti miltišką. Tas budas labai platei vartojamas yra Prancijo.

Lapų suvartojimas.

Iš sausų lapų ruđenies laike, kurie be naudos nyksta po medžiais, gali sutaisyti gerą mėšlą. Lapus nukritusius nelaukiant kol jūs vėjai išgainios, reikia sugrėbti į kruvą, sumaišyti su kalkeis ar pelenais ar ant galo su žemėmis, kada ne kada aplaistyti su srutomis. Teip sutaisytas mėszlas labai naudingas yra ant daržų.

Rasa ant langais.

Šaltame laike trobose kuriose gyvena žmonis, langai apsiraseja nū dregmės, kuri paeina isz žmonių alsavimo. Datirta yra, kad toje ant langų rasoje yra daug gyvių iszejusių iš žmogaus plaučių alsūjant ir tie gyvei yra bledingi žmogaus sveikatai, todėl reikia rupeistingai langus nušlūstyti, kat sveikatai nepavodytų.

Kitas (klejei) stiklui ir keliems kitiems daiktams klejūti.

Smulkei sumušta „gumilaką“ reikia ištirpyti amonijake (štinkt spirite), iš to pasidarys limpanti tešla, kurę prieš vartojimą reikia pakaitinti ir su ištirpyta tepti tūs daiktus, kuriuos norės suklejūti.

Dregmės iš triobų ištraukymas.

Dregmę iš trobų kuriose dienoms parstovinėja ir kur naktimis guli, gali ištraukti su pagalba druskos. Reikia padėti sausos druskos indžiuką po lovos ar kitur kur, jį ištrauks dregmę; tą patį druską išdžiovinus gali ir kitomis dienomis vartoti.

Kad lempa ne ruktų.

Kad lempa neruktų reikia jos knatą pamirkyti stipriame uksuse ir gerai išdžiovinti, Kad knatas prisiteps reikia jį išplauti vandenyje sumaišytame su sodu, išdžiovinti ir vėl stipriame uksuse sumirkius gerai išdžiovinti. Lygei laiks nū laiko reikia išvalyti ir patę lempą; plauti su vandeniu sumaišytu su sodu ir smiltims, paskui gerai išdžiovinti.

Kaip atskirti perkeli nū drobės.

Drobe sumirkyta alyvo tampa perregema, o perkelis pasilieka kaip buvo baltas.

Kad padarynių kandės neėstu.

Į krėslus, sopas, kanapas ir tt. panašius daiktus reikia sykiu su plaukais ar jures žolėms dėti kanapius. Tam tikslui kanapius reikia nurauti pradžioje Liepos mėnesio ir džiovinti ant saules; tokiu pat budu kandės gali išnaikinti ir iš senų padarynių.

Tėvynės Sargas.

Miela ir brangi mūsų tėvynė, didi ir garbinga senovėj', vargūse ir nelaimėse paskendusi šendiena! Žuda ją valdžia, skriaudžia ateivei svetimtaučiai, o ir patis jos vaikai savo piktais darbais nesykį ją baisei sužeidžia. Tokiam' padėjimę budama, nedyvai, jog ji kaskart labjaus silpsta, kaskart žemyn žlunga ir per tai kaskart daugiau reikalauja nū savo vaikų-tėvinainių karštesnės meilės, didesnio pasišventimo jos reikalų apgynimo.

Garbingi senovės prabočiai mūsų, supratę savo uždutį anosę gadynėse, nesigailėjo truso ir gyvasties, narsei kovojo su kryžiokais, rėmėsi su visais, gindami savo brangią tėvynę su kardu rankele nū isigriovusių priešų, ugnimi ir kardu be mielaširdystės viską Lietuvoje naikinusių.

Kū tankiau neprietelei mūsų žemę isimanė naikinti ir plėšti, tū labiau mūsų prosenei turėjo budresneis tapti, ypač kryžiuokų parubežėse, idant diena ir naktį nūg užpūlimo neprietelių saugotusi. Todėl mūsų prosenei buvo itaisę tokį persergėjimo gyventojų ženklą, apie kurį mūsų tėvai dar ir šendien daug gali papasakoti. Ant augščiausių visamę pavietę kalnų, kurie ir per tankumynus gyrių iš tolo matomi buvo, itaisydavo stiebus tai

yra įkasdavo aukštas kartis arba storus, ilgus, lygius medžius, kuriūs apsuke šiaudais aptepdavo derva (smala). Prie šitu stiebų, sustatytu visoje vokiečių parubežėje per dienu dienas ir naktis sargai budėdavo. Pamatęs kryžiokus per rubežių į mūsų žemę isiveržusius, sargas uždegdavo stiebą o jo gaisras dūdavo žinę kiekvienam gyventojui, jog reikia veikei ar nū kryžioku slėptys, ar rengtis su jeis kariauti ir nūg jų apsiginti. Tokių stiebų daugumas buvo, dėltoгі vienam užsidegus, kiti teipogi tapdavo uždegti ir taip visamę paviетę pasklysdavo garsas, jog kryžiokai po Lietuvą jau skraido . . . *)

Šendiena gadynės persimainė. Kruvinos karės Lietuvoj' nutilo, vienok . . . seni Lietuvos priešai tebegyvūja ir tū tik nū senovės priešai skiriasi jog vietoj' ugnies ir kardo griebiasi da- niausei kitokių kytresnių ginklų, siekdamiesi išnaikinti mūsų tėvynėj' jau ne kuno, bet dvasi gyvastį.

Tokiam gi pavojui tebėsant, kaip senovėj' taip dar labjaus šendieną reikalingi yra budrus tam tikri sargai, pranešantiejie savo brokam lietuviams ir žemaičiams apie visus nedorus priešinių darbus ir užmanymus. Tiktai persimainius didei šioj' gadyneį pacziam kovojimo budutur but jau ir sargai kitoki negu senovėj': senovėj' pakakdavo uždegti stiebą medinį, šendieną reikia įtaisyti žiburį dvasišką. Tokiu žiburiu dvasišku ir sieksis but' šis naujas laikraštis, kursai dėlto ir tapo pramintas „Tėvynės Sargu“.

Če gal nevienas iš lietuvių pasakys: na, kam
če reik to naujo laikraščio! ak ir be to yra jau
keletas nepeiktinų lietuviškų laikraščių, Prusųsę
išeinančių. Tiesa — yra „Varpas“, yra „Apžvalga“,
yra „Ukininkas“. Bet . . . skambėjimas
„Varpo“ nedaėina iki ausų prasčiokų; „Apžvalga“,
nors ir žvalgos gana rupe stingai, vienog ne viską
apmato, o „Ukininkas“ irgi nevisiems ukininkų rei-
kalams atsako. Tatai nē vienam senam laikraš-
čiui kelio neužkertant „**Tėvynės Sargas**“ užsiims
daugiausei tūm' darbu, kurį kiti laikraščiai apleido
ir pražiopsojo.

Kaip tikras „Tėvynės Sargas“ šis naujas
laikraštis rupinsis pirmučiausei perserginėti bro-
lius lietuvius ir žemaičius apie visokias neteisy-
bes trijų didžiausių mūsų neprietelių: vietinės
administracijos, žydų ir išgamų lietuvių.

Nors pernai sukako jau šimtas metų nū to
laiko, kaip Lietuva ir Žemaitija papūle po val-
džia maskolių, vienog šaurvakariniam krašte, ma-
skolių administracija visai nežiuri ant viešpaty-
stės įstatymų, nors ir prastų, bet elgias saviškai
ir skriaudžia Lietuvius kaip jai patinka, apsiei-
dama su jeis ne kaip su to paties caro padonais,
bet lyg su jo neprieteleis. Kabinasi kur tik gali
prie Lietuvos dvarponių, štriopūja be jokios tei-
singos priežasties Lietuvos kunigus, verčia per
gvolta lietuvius ukinikus daryti niekam nereika-
lingus „prigovorūs“, draudžia bažnyčias statyti,
arba senas pataisyti ir tt. ir tt. Visas tas viet-
inės admistracijos neteisybes „**Tėvynės Sargas**“
pasirupins savo skaitytojams teisingai aprašyti

ir pamokyti brolius lietuvius, kaip tur prie augštesnės valdžios apgynimo savo tiesų jieškoti. Rašant apie administracijos neteisybes „**Tėvynės Sargas**“ padavinės vien tik tikrus atsitikimus ir darys tai pakajingai, be jokių keiksmų ir nepriderančių pludymų, nės tai nei laikraščiuui garbės, nei skaitytojui naudos neatneša.

Kas atsieina žydų — tai „**Tėvynės Sargas**“ aiškins saviems skaitytojams mokslą Talmudo, kurio visi Lietuvos žydelei prisilaiko ir pagal kurį žydai netiktai leista, bet ir prisakyta yra skriausti krikščioni kur tik gali ir kaip tik gali. Pagal tą mokslą elgdamiesi ir dručiausios vienybės laikydamiesi, mūsų žydelei ir siekiasi kaip imandydami neprileisti lietuvių prie prekybos ir amatų, stengiasi anūs į skolas įtraukti ir tokiu būdu galutinai į savo bernus paversti. Todėl „**Tėvynės Sargas**“ atsakančėis pamokinimais ragins nūlat turtingesnius lietuvius prie išteigimo krautuvių arba kromų po miestus, miestelius ir didesnius kaimus, padavinės žinias reikalingas amatnikams, rodys teisingus kelius kureis žengdami lietuvei galētu pagaliaus visai be žydų apsieiti ir nieko nū jų nei pirkti nei su jeis kaip nors susidėti.

Pagaliaus „**Tėvynės Sargas**“ aiškins saviems skaitytojams kiekvieną nedorą darbą nekurių lietuvių paklydėlių arba ir stačėi išgamių, nės, ant mūsų nelaimės, atsiranda neretai mūsų tėvynėj' ir tokie. Prie paklydėlių — priskaitom bedievių apjekelius, kurie raštais savo platina atvirai bedievytę, išjūkdami tikėjimą šventą, Bažnyčios apėigas, kunigų stoną ir tt. Apie tokius raštus

„Tėvynės Sargas“ talpins teisingus ir pakajingus pranešimus — persergėdamas skaitytojus, kad anų nepirktu ir nēplatintu. — Prie lietuvių išgamių priskaitom tūs, kurie savo brolius maskolių policijei išdūda, žandarais siundo už maskolių pinigūs savo brolius žudo, suteikdami policijei reikalingas žines apie lietuvius raštinikus, apie lietuviškų knigų platintojus, skaitytojus ir tt.

Tokių išgamių — išdavikų netiktai darbai „Tėvynės Sarge“ bus aprašyti, bet ir vardai pridūti, užvis, jeigu tas jų judošiškas darbas bus jau nebe pirmas.

Kas atsieina įtalpos, „Tėvynės Sargo“ tai ji bus dvejopa: vienan pusen kiekvieno numerio patilps straipsnei: politikiški moksliški, kritikiški, polemiški ir tiems panašūs, kitagi puse bus pavesta žinioms praktiškoms kaip tai: apie prekybą, amatus, žmonių ir gyvūlių gydimą ir tt.

Toks tai yra „Tėvynės Sargo“ programos. Redakcija to naujo laikraščio turi vilti, jog išreikštas augščiaus programos kiekvienam tikram tėvynės mylėtojui patiks. Todėl visus su tūm programu sutinkančius kaip dvasiško taip ir svietiško stono, redakcija „Tėvynės Sargo“ meilngai užprašo prie sądarbinikystos.

Žodis rašėjams.

Su didžią malonę išgirdau, kad skaitlius lietuviškų laikraščių Europos Lietuvoje pasididins dar vienu. Kaip jį sutiks vyresniejie laikraščiai vargu yra išpėti, tą tiktai galiu pasakyti, kad reikėjimą naujo laikraščio jaute kūne visi skaitantįs lietuvei.

Gal ne vienas atsiras, kurs lietuviškų laikraščių dygimą panorės vėl priliginti dygimui kerpių po lietaus ant paversto puvančio rasto, kaip jau girdėjome naujai pasirodančiams, šendien turinčiams savo vietą laikraščiams. Tūmet mane, kad ne dideliui dar skaitytojų bureliui gana padaryti galėsiąs vienas antras laikraštis, todėlgi didesnis jų skaitlius vientikt darysiąs keblumą per konkurenciją. Laikas vienog parodė, kad ir didesniam skaitliui yra pas mus vietos, nedėlto kad skaitytojei dūda užtenkančią medžiagiška pašalpa, kurios ligšiol visiems truko, (tikrai dėkui žmonėms geros valios, kurie veltu rašo, šėip nešėip turėjos), bet dėl to, kad dvasiškame mūsų gyvenime yra aniems vieta, bei tikt butu su doru, augštesniu siekiu. Mažas yra, tiesa, siauras tas mūsų nelaimingų gyvenimas, bet visgi negal ano įbrukti į vieną siaurą romtelį. Jau tas dalykas, kad vieni lietuvei yra didelio mokslo su plačiomis pažiūromis, kitigi beveik visiškai be mokslo, kurių reikalai tiktai tikėjimo dalykūse teperžengią rubežių rapsnio apie ukės dalykus, rodyti rodo, kad viename laikraštyje dvasiškas penas vieniems ir kitiems vargei gal sutilpti. Inteligentų todėl ir skyrimas ukininkų laikraštis, kokeis šendieną yra „Varpas“ ir „Ukininkas,“ išdygo visiškai naturališkai, ne kaip kerpes ant netvirto, nekrotančio rasto, bet kaip dvi gyvo medžio šaki. Pripažįstu todėl, kad jūdu, kad tikt turės, kaip viršaus pasakiau, augštesnį siekį ir darbūsis apie reališkūs gyvus, ne utopiškūs reikalus, verti yra platinimo.

Ant pirmos pažiūros gali pasirodyti, kad jau ir užtektu tų dviejų laikraščių, reikėtu tiktai sutraukti visus geresnius rašėjus į vieną draugiją, kurie galėtu savo raštais padaryti anūs turtingais turiniu, apimančeis visas bundančios Lietuvos dvasios puses, o skaitytojams reikėtu susijungti į burelius dėl užmokėjimo redagavojimo kašto ir lengvesnio per platinimo tarp augštesnės ir žemesnės Lietuvos bendrybės liūmos, kad galėtumem nusiraminti, viską padarę. O butu tai gražus, geistinas daktas, butu tai jau iš tikro tobulystė, gausius vaisius išdūdanti lietuvių apšvietimas milžinišku žingsniu žengtu augštin, — bet kaip kiekviera tobulyste, svieče mums iš tolo, traukia prie

savęs, o vienog niekumet žmonės anos nepasiekia, teip ir ši musu sandarbavimos tobulyste tarsi visumet pasiliks tiktai geidimu. „Žmonės (tauta) piktoje valandoje visumet dalijas į daugelį partijų ir šalininku,“ sako Antanas Prochaska savo „škie historyčne“ 10 p. Musų valanda (laikas) be abejojimo pikty-pikčiausias, musų žmonės neprotingesni už kitus, argi reikia tada stebėtis, kad ir pās mus atsiranda visoki šalininkai ir partijos.

Lig siol musų brolei apšvietėjai pagal savo nūmonės apie apšvietimo dalyką dalijos dar tik į du dideliu buriu. Mislytumėte, kad jūdu skiria nesantarve pamatiniame dalykė, pačiame supratime apšvietimo reikėjimo? Anaiptoll! ir vieni ir antri pripažįsta šviesos reikėjimą ir geradėjystę, nes ir aklas tą turi troškima; jūs skiria tiktai nesantarvė, kaip reikia tą dalyką išpildyti. Vieni sako, arba jei nesako, tai gal iš gyvo darbo suprasti: dūk broliams regimų daiktų supratimą, išprausk aniems į ranką kūgeriausią padargą įgauti galimai geresnį medžiagišką buvį ir galas! Antri išvydę toje programoje spragą, su plaukais iš baimės pasišiaususeis šaukia: kamė yra to viso cementas ir papėdė? nejaugi tiktai instinktas? kūmigi žmonės atsiskirs nū gyvūlių, tarp kurių teipogi yra ir geriaus ir prasčiaus kraunantis sav guštą ir atrandantis maistą? Vieniems regis, kad be to cemento galės apsieiti, kiti per nevalią nori aną brukti šaukentiems: vyrai ginkimės, — ir štai, palike šalije pamatinį dalyką-apšvietimą, pjaunas apie reikalingumą, ar ne — krikščionysko tikėjimō. Laužo jietis arba plikais žodžeis, arba, palikę tūs plikžodiškus ginčus, spaudina darbus patvirtinančius jų nūmones. Ar šaip, ar teip kiekvienas iš jų turias nerviskai įsikabinęs idejos, kurios yra šalininku, drebėdamas, kad tikt neatitrauktu kas nū jos, o išgirdęs šauksmą, kad tai vienpusystė, tikt stipriaus sugniaužio delnus tikt giliau įkiša nagus į turiamą daiktą. Pertat vieni įgavo vardą bedievių, liberalų, kiti klierikalų davatkų.

Tu paskutiniuju turėjo buti „Apžvalga“. Ir ji buvo išdygusi ne iš tyčių, ne kaip kerpė, bet naturaliskai kaip medis ant dirvos, turinčios tam tinkančias sultis. Du me-

džiu: dvisakas-liberalų ir stiebinis klierikalų, užaugusiu ant Europos Lietuvos dirvos, per ilgą laiką stengės apdengti vienas antrą savo uksme; betgi uksmės padarymui reikia lapų, o tu stokojo, nės anie auga tiktai gerai tresiant ir dauginant, o tu tresėju ir augintojų buvo didelei mažai, labiausei „Apžvalgoje“.

Tegul tie žodžei neėsti šlovės nuplėsimu darbininkų ar šėip, ar teip su geras norais, paškvyliu ant laikraščių; toli esu nū to pasakymo, kad liberalų ir klierikalų, laikrašėi vien tikt tarp savęs butu besipjove, nės apart to ir vieni, ir kiti davė po saują tikrai naudingų žinių ir pozityviškai užsiraše ant mūsų rašliavos vistarijos lapų, tą ir patys priešai vieni kitiems pripažįsta, o skaitytojei jaučia savo širdisę šlovingiems darbininkams padėką.

Aš pats ir daug kitu troškiame apšvietimo ant pamato krikščionijos, kuri tikt viena pagal garsaus „Sloveneca“ pasakymo, iš atžvilgio į kultūrą yra tautų skolintoja, kurios lyg šiol nėkokios vilnis neisgriovė. „Apžvalga“ stovėjo ant tokio pamato, bet kad mažai kas apie aną rupinos, buvo didelei nusmailusi. Štai kamę pasirodo vieta naujam laikrašėiui. Iš to paties kelmo turi išdygti jaunas, didelei šakotas medis, kurios tai visos sultingais lapais ir prisirpuseis vaiseis turi buti nusvirusios. „Apžvalga“, įeidama į ano organizmą su savo sadarbininkais, padarys galimu greitą užaugimą. Gailu butu „Apžvalgos“ vardo, kurs jau teip plačėi yra žinomas, betgi neapkanta, kokioje yra pas ruskių valdžią, smarkus už anos skaitymą persekiojimas priverčia išsižadėti ir vardo. Koks jis bus kitas toks tai bus: didelio svarbumo tamę nėra; už visą atsakys turinys. Aš norėčiau tamę laikraštije regėti tikrą „Tėvynės Sargą“ Tegul jis stovētu ant sargybos kaip inteligentiškų, teip ir prastesniu lietuvių reikalų, nors ir nepatogu tą dalyką atlikti vienamę. Atminsite, kad Europos Lietuvoje jau du laikraštėi tūmi užsiima maž daug ir Dieve, aniems padėk tamę, kas yra geras; betgi sūvisu nesirupindami apie visų didžiausį ir visų plačiausį Lietuvos dvasios apsireiškimą — religiją, versti-verčia, kad tą dalyką užtėmytu ir gilei į idėmę įsidētu koks trečias laikraštis. Atsiradimo todėl ano nie-

kas negali papeikti jau dar ir dėlto, kad nū turtų pasidau-
ginimo galva neskaudžia. Ir tamę laikraštije skaitytojas
turi rasti turtą ir tai gerai įgautą be kitų krividos, kuri
drasei, begėdos galėtumem palikti savo vaikams. Tiktai
krikščionija temokin įgauti tokį turtą. Todėlgi ir krik-
ščioniška katalikiška idieja turi jamę būti ant pirmos vie-
tos, nors patsai laikraštis ir nebus speciališkai dvasiškas.

Kas seka Europos dvasios krutėjimą, tas beabejo-
jimo nūlat girdi apie klaidingų materialyzmo sunų ban-
krutavojimą ir pagryžimą prie krikščionystės. Tegul ta
grįštanti vilnis ras tamę laikraštije savo garsą, o gal ne
vienas iš Lietuvos jaunumenės susilaikys beskaitydamas
nū teip tankei atsitinkačio paklydimo.

Toliaus, antrūju pamatiniu akmeniu turi būti tau-
tiška idieja. Tegul jis sergi mūsų brolius nū tu neprie-
telių, kurie nori įtraukti Lietuvius į savo tarpą, užmes-
dami savo tautystę. Čia iš vienos pusės, ruskei neilsta
bejieškodami lietuviams žabangų — tegul tas laikraštis
mus perserga ir parodo, kamę paojus; čė iš antros pu-
sės, augštoji Lietuvos liūma — bajorai klaidingai mano,
kad imant apšvietimą nū šasiedo reikia suvisa pas aną
nusidanginti, o žemajei liūmai paskui anūs sekti, tegul
tas laikraštis neerzindamas vienos liūmos prieš antrą iš-
rodinēs, kamą yra prideranti kiekvienai vieta pagal patar-
les: žinok, paukšte, savo guštą!

Toliaus turi būti didelis skyrius, didelis, jei teip pa-
sakysiu, plyšys, per kurį šviesa kristi ant brolių su siau-
resniu protu, šviesa su visais vaivorykštės dažvineis. Tas
skyrius turi būti didelei šakotas, kad galētu apsiimti visa,
kas tiktai gali padaryti, kad mūsų broliams butu ir
šviesa, ir puiku, ir sotu, ir sveika.

Polemikai skyrimos vietos nenorėčia pavesti, nors ir
tolie esu nū misles anos išsižadėti. Mislijų apsimainimas
turi būti; juk niekas negal geisti, o ir geisdamas pasiekti
tą, kad visi butu vienokių, apie visus daiktus nūmonių.
Gali būti anos klaidingos, galinės, betgi iš susitrynimo
aiškei pasirodo, kamę tiesa, o tankei, kame „aukso vidurys.“

Nėra ko nusiminti, kad polemikoje nekumet nėviena pusė neprisipažista, esant priveikta: tuščia savymeilė neleidžia tą padaryti; geros mislis, sveikos sėklos, krisdamos į protą, padarys savo. Pridera steigties, kad ginčai dviejų nūmonių šalininkų nebutu panašus žąsinų ka-pojimus, kamę netiek sopės, kiek klegėjimo; tegul tylomis remias, kaip jaučei, nustamantis silpnesnį be bliovimo.

O ir visame laikraščio vedime turi buti užlaikytas pakajus, pakajus ir ramumas, pagaliaus ir tūse straip-sniūse, kurie bus parašyti apie mūsų tikrųjų neprietiųjų svetimtaucių užmanymus. Tegul pats sakinio svarumas padaro savo įtekme. Čė vėl nereikia pakliuti į antrą prie-singą galą, rezonavojimą tas par nubodu; kalba turi buti gyva, lengva, linksma, kad ir protui, ir širdžei įtiktų, nors kiek sumažintu tą anomaliją, kad tas pats laikraštis turi tarnauti ir augštesniems ir žemesniems. Jau nekalbu apie kalbos grynumą, jos dailinimą, tas dalykas visiems yra žinomas, kaipo vienas svarbjausiųjų.

Dar kilsta klausymas, kaip, kokiamė pobudijė aną iš-leisti? Man tinka mėnesinės kningelės. Nėra ko skubyties turint medžiagos, išleidinėti tankiaus: geriaus mėnesinį sąsiuvažą turtingesni padaryti. Vis tiek, mislių su skaity-tojėis pasidalijimas negal buti par tankus iš priežasties keblumo prigavimę. O, jei! užtenka; tegul tikt ant mė-nesio nors kartą gauna skaitytojas apystoriją kningelę ir aną perskaito, bet ir to negalime padaryti; tankių tankiau-sei gauname po kelių mėnesių. Knigėlėsę ir sulaikyti atei-nančiam laikui geriaus, labjausei, jei popierius bus geresnis už „Apžvalgos“, lužtas belinkiamas. Ant popieriaus plono bet stipro nereikia gailėties: mislis ant jo išlietos juk ne-vienam tiktai skaitytojui paskirtos.

Mūsų aplynkybėsę negal padėti vilties ant pronume-ratorių, akurātnei pinigus įmokančių; todėl spauidinti rei-kėtu taip, kaip šėip jau knigėles ir atidūti į krautuvę išpardavimui. Geriaus butu, kad medžiaga visūmet butu užbaigta per tris sąsiuvus, padarančius vieną tomą. Toks sąsiuvų išpardavinėjimas apsergės nū didelio pragaiščio: redagojimo kaštas ne šėndien tai rytoj, vis turi sugrišti.

Gal butu gerai padaryti sąsiuvus keimariniemis, t. y. medžiaga, supratimui sunkesnę, talpinti skyrimai, ir lengvesnę skyrimai, kad galima butu anos perskirti. Ale tas dalykas mažesnis yra už atidalijimą suvisu politišku straipsnių. Reik sergėtis, kad už vieną straipsnį ne reikētu mesti į pečių viso sąsiuvo.

Priedų, žinoma nėkokių nebus. Gerai vienog redakcija padarytu išleisdama po savo priežiura kningeles tokioje pat papėdėje, kaip ir laikraštis; jo vardas, ant kningelių padėtas, tegul butu patvirtinimu, kad be baimės galimos platinti tarp savųjų. Visgi tai bus redakcijos nūpelnas.

Nekiekvienas užmanymas, tū labiausei laikraščio užmanymas, gal iš karto atsakyti savo uždūciui: tobulinimą visumet reikia turėti priešakije. Juk ir didelei turtingi ir liūsei mokytų tikrų rašėju, vedami svetimi laikraščei kasmet apskelbia apie permains, kad geriaus galėtu skaitytojams tikti. Tas atžvilgys o teipogi ir paskaitymas sau už priedermę priverte manę parašyti keletą perspėjimu. Prašau anas atspausti, kaip norint, dėl parodymo ir kitiems skaitytojams, kad kiekvienas iš jų turi prisijušti savo pažiuras, perspėjimus, reikalavimus, jei nori susilaukti tinkancio jiems laikraščio. Redakcija vėl tegul neniekina tų žmonių balso ir ūlei renka juos į savo prityrimų kruvą.

Nepridera tyčioties, o kartais ir pykti ant mūsų laikraščių, kad kartais netaktišškai pasielgia arba neužtektinai atsako laukimui. Stoka mokjto atsakancio ten pat sėdžiančio redaktoriaus, vargas persiuntime darbo į antrą pusę, visa tai padaro, kad kartais tempias žmogus, kad tikt suverti priderancia skaitlių pusių. Žinome, kad daugko truksta ir trucks, bet netobulystę tegul nors kiek išteisina antipatarlės dalis — laudanda voluntas. Parodykitgi, vyrai skaitytojei kad yra jumise tas pagirtinas noras, šelpkite straipsneis platinimu tarp savęs roda. Iš savo pusės prižadū pagal gales rašinėti.

Teprima garbinga redakcija nū manęs linkejiną pasivedimę ir Dievo palaiminimo garbingamę rupestije.

Vaisgantas.

Iš priežasties karunacijos.

Žinia apie Mikalojaus II karunaciją, kuri atsitiks Gegužės mėnesyje, parskambėjo visoje Maskolijoje ir išbudino įvairias mislias ir nevienokius jausmus. Didžioji maskolių dalis džiaugias, laukdama tos tautiškos ir šventės manipesto mylistų. Nevisi vienog su linksmą širdžią ir skaistu veidu laukia tos karunacijos. Geresnis dėl žmonijos širdies ir didesnio apšvietimo maskolei senai jau trokšta savo tėvynei lūsybės, priderančios nikstančiam XIX amžiui. Tušči skambančią manipestę neturi jie vilties atrasti užganapadarymo savo geriems geismams; dėlto, išgirde tą naujiną, turi buti skubinsis savo ciecoriui sląstus paspensti. Geriaus butu, kad aš apsirikičiau tamę pranašavinę; vienog pamatysime, ar pats ciecorius nepripažins tiesos tam sąprotavimui, jei tik, važiuodamas ant karunacijos, lieps nū Petrapilio iki Maskvos apstatyti kelią iš abiejų pusių gyvu žiogru (tvorą). Tegul maskolių galvočiai daro kaip sau nori; mums su jeis jungties neleidžia mūsų katalikiškas tikėjimas: netikt karalų karunos yra Dievo rankosę, bet, kaip ir priežodis sako, nei plaukas nū galvos nenuslinks be Dievo žinios; neleidžia mums teipogi to ir mūsų tautos dvasia: nerandame mes savo istorijoje, nei senolei mums pasakojo, kad kada nors lietuvis butu pakėlęs ranką ant savo valdono, ar tai ans buvo lietuvis, ar lenkas, ar maskolius, pagaliaus ir mūsų tėvynėje jo nieks nei bauginte nepabaugino. Nors mes tolinamės nu to darbo, palikę jį Petrapiliui ir Maskvai, vienog ir džiaugties negalime karunacijos laukdami: apvainikūtos Maskolijos galvos pačios kasdieną sunkina savo „ukazais“ nū šimto metų jau nešamą jungą; kasdieną didesni mes jaučiame skausmą nu nežmoniškų „cirkuliarų“ jenarolų — gubernatorių.

O kad jau valdžiai priešinties negalima ir džiaugties mums nėra vietos, nusiraminę sau širdį su nutilusioms mislioms ne be vilties laukiame karunacijos. Apie tautišką savo liūsybę mums nėra ko mislyti, nės nedūs jos maskolei; bet viskas Dievo rankosę, todėl turė-

kime gerą viltį, nes Mikalojus II, žengdamas į 20 amžių, gali visai pasaulei parodyti, kad po jo karunos gali atsirasti puikesni jausmai; gal ilgosę manipesto eiliosę atsiras straipsnis, užginans jenerolams-gubernatoriams nekrikščionišku būdu spausti ir naikinti mūsų tikėjimą ir tautą. Reikalingumą perkeitimo šendieniško Maskolijos elgimos su svetimtaučiais pajuto ir suprato visa Europa. Numano jau tą ir Petrapilio didūmene; naujas ministras Ėremikinas Lapkričio mėnesiję praėjusių metų, aplinkęs Vilniaus jenerolą-gubernatorių ir Kligenbergį, patsai Kauno Vyskupui apreiške apie išliūsavimą iš Kretingos klioštoriaus k. Jozepaičio, nekaltai 2 metus atkalėjusio; negana to, ministrai tarp savęs tyčiojas, vadindami Vilniaus generolą-gubernatorių „mažų karaliuku“ didžioje Maskolijoje (malenkij cario k o obsirnom gosudarstvie), kurs paties ciecoriaus valios į savo mažą karalystę neįleidžia neiškraipęs ir pagal kurio paputimo viešpatystės tiesos kaip vėjinio maluno sparnai vartos. Todėl ne be pamato pasklido žinia, jog ši meta, jenerol-gubernatorystes, kaipo atgyvenusios savo laiką, bus išnaikintos ir nelaimingos rėdybos, kariūmėniskamę padėjimę esancios, bus rėdomos pagal visos viešpatystės įstatymų. Linksmu to klausyties — miela tokia viltis, bet Dievas žino, ar veikei to sulauksime!? Nevelija mums to jenerol-gubernatorei, ir visa administracija: patiko jiems buti „mažais karaliukais,“ nenori į Petrapilį begrišti, žinos ten rasintį ciecorių ir kitus valdonus, po kuriu akių bus jiems sarmata žmogaus kraują gerti. Todėl jie visados stenges pertikrinti Petrapilį, jog čė prie mūsų budami labai daug gero savo tėvynei daro, yra neatbutinai reikalingi, buk Lietuvėi ir Lenkai nespakainios tautos — mus tikt reikią spausti ir naikinti. Iš tokios tat priežasties, po šių naujų metų mūsų augštesnieji palicija nutarė patylomis tarp savės užtraukti ant mūsų dar didesnę ciecoriaus ir Petrapilio rustybę. Tam tikslui paslapčėi atspaudino lenkiškoje kalboje proklamacijas t. y. atsisaukimus prie visų katalikų Lietuvėi ir Lenkų. Tosę proklamacijosę paikina žmones, kad ši meta mokesčėiu ne nedūta, prieš valdžią priešintus, kad tikt parodytu savo prieš maskolius narsumą, buk tūjaus ateis ant pagal-

bos vokecei ir užves su maskoleis karę. Tokius tat niekus iš savo per daug didžios išminties atspaudino patį maskolei ir paskleide Lenkijoje ir pas mus. Tūtarpu, žinoma, klausas, kas ką apie tą šneka; paskiaus pradės kratinėti kunigus, bajorus, ukinikus, kniginycias ir nieko neradę patį primes iš savo kešenės laksteli, kaip padare aną metą vienoje Varšavos kniginycioje — rašys „protokolus“ ir nieko nekaltus žmones sujėmę kiš į kalinius. Petrapiliuigi skelbs: Lietuvei ir Lenkai nespakainios tautos, nereikia jų buvio gerinti, nereikia manipesto mylistų, mes dar jiems reikalingi, mes dar norime buti jų „karaliukais“. Jūkdamasis iš tokio jų budo elgimos aš perspėčiau nebukite mulkeis, supraskite, kas ir dėlko tokias kalbas leidžia — mokėkite mokesčius, kaip mokėjote, valdžios klausykite senoviškai, pagalbos nū vokiečių nelaukite ir apie tą nēkalbēt' nekalbėkite, bet tokių minkštagalvių ne daug teatsiras, kurie patį to nesuprastu. Ne pirma ir ne paskutini kartą mūsų neprietelei nori užtraukti ant mūsų dar didesnę ciecoriaus rustybę — senei taip nedori maskolei daro, bet ne visados tas jiems pasikloja. Du Vilniaus generol-gubernatoriu apie Kražius darbavos, norėdami Lietuvoje maištą pakelti, bet pati Vilniaus Palata su Orževskio sarmatą Kražiūse maišto nerado ir išgertas kraujas nē jam, ne Klingenbergiui neišejo ant sveikatos. Parsitikrine maskolei, kad mes savo Bažnyčių jiems neįdūdamė be didelio kraujo, tūtarpu paliovė Dievo namus draskyti; vienok, norėdami mūsų šventus jausmus užgauti, netiktai užgynė naujus kryžius statyti, bet jau ēsančius pradėjo iš žemės versti ir laužyti. Kryžius tai dar ne Bažnyčia, dėlto krikščionis tikt verkia ir pasaulei skundžias. Iš tiesų, jau bengias galybe mūsų mažų „karaliuku“ — jau jiems nebesikloja — Lietuvei ir Lenkai, nusiraminę širdį, neša tikei savo sunkų jungą meldžias prie Dievo ir tarnauja ciecoriui: — nebēra ko dirbti pas mus jenerol-gubernatoriams; tegul jie tūjaus sau išvažiuja su paskutiniu uriadniku iš mūsų tėvynės į Petrapilį ir Moskva, tegul anie ten sau jiesko, kamē kas baises bombas varto, parako bačkas kasa į žemę, ar tiesei šauti mokas; tenai budami išgirs jie tiktai tiką balsą mūsų Bažnyčios dienoje karuna-

cijos: Dieve Visagalis, sutek mūsų ciecoriui savo mylistą, idant užgintu savo tarnams nekriščionišku budu mūsų tikėjimą ir tautą naikinti ir dūną ant mūsų pačių žemės augancia iš burnos mums plėšti!!!

L. Aukupaitis.

Ką gerą gali padaryti valščiaus sudas.

Dievas, paleisdamas žmogų keliauti par nekuri laiką pasaulije, apdovanojo aną protingą, puikią, nemirštančią dušią. Jos protingumas tamę apsireiškia, kad visumet turi gero ir pikto pažinti, jos puikumas tamę, kad visumet traukias prie gero, o bjaurinas piktu, ką mes vadiname sanžinią, arba sūmeniją.

Rodos, tiesi yra vaga, kurią turi bėgti gyvenimas. Lengvai regejo tą vagą pačios gilios senovės žmonės, kurie norėjo palenkti ausį ir prisiklausyti sanžinios atsiliepiams; dar lengviaus yra matyti mums, naujos gadinės žmonėms — krikščionims, kuriems Dievo sunus, Jėzus aiškei užbrėžė tos vagos krantus ir parodė paojų, jei pasišalintumėme. Vienog visokie pikti kuno palinkimai tankei yra taip dideli, kad paršaukia dušios atsiliepiumus, ir žmogus išeina iš vagos.

Par nevalią įvartyti jį į vagą yra daug visokių vaitų; mes jūs vadiname žmonių įstatymais, kurių reikia klausyti, prieš kuriūs atsakyti tiems, kurie Dievo įstatymų neklauso. Kiek viena viešpatystė turi įpatingus įstatymus, kurie visi nors ir nevienodu budu visgi veda prie vienodo siekio — doro gyvenimo par sutarimą tarp savęs, par pasidalijimą vargų ir rupescių apie tvarką ir atsargumą.

Visokius įstatymus turime ir mes budami Ruskių viešpatystės dalelė. Vargu vienog butu atrasti teip naudingą, puikų ir malonų, kaip sodiečių patvaldystė. Palikta jiems valia pasidalyti į burelius mažesnius, bendrijas arba obščestvas, toms susijungti į didesnius valsčius; valsčiaus tarnams moka tiek algos, kiek nutaria, patįs anūs

išsirenka ir išmeta ir niekas negal aniems priešintis ir kištis atliekant viešpatystės reikalaujamas priedermes. (NB. Jei šendien kitaką regime. t. y. kad tarpininkai valdo valščium, kaip aniems patinka o aniems teip tinka, kaip raštininkas paprašo įkišdamas jam į saują, tai jau patis valščionis kalti; be tarpininko, kaip neprotingi galvijei be piemenio, nieko negalėdami nusprenti!). Labiauseigi išganingas yra pačių sudas, paremtas ne ant kokių ten rašytų įstatymų, bet ant pačių sodiečių papročių, nū senovės pas jus esančių ir įėjusių į jų kraują. Vox populi vox Dei (žmonių balsas balsas Dievo) sako lotyniška patarlė: vienas žmogus gali klysti, būti su piktais norais, o tarp didelio burio atsiranda ir su gerais norais, su sąžinią ir išmintimi, kurie kelia balsą prieš klaidžiojančius ir gaisintojus, ir padaro žmonių balsą sutinkančiu su Dievo valia.

Kaipgi tai puikiu dalyku yra tie sodiečių susirinkimai! Kiekvienas turis abejonę, neramumą prieš ką, gali eiti į burį, pasisakyti, pasiklausti rodos ir pašalpa bei apgynimą gauti. Žinoma, kad greičiaus atras teisybę, greičiaus bus suprastas savųjų pažystamų sodiečių, nekaip svetimtaučių svetur gyvenančių.

Kaipgi spaudžia širdį gerai suprantančiam žmogui, kad gauna girdėti apie nemokėjimą pasinaudoti ir iš to vienai vieno malonaus mums įstatymo, kad žmonės eina ant susiejimų, arba susirinkimų ne pakajaus jieškodami, bet vienas kito kraują gerti, vandens šaukštę prigirdyti, ant siulo pakarti!

Vakaras. Sodus arba miestelis paskendies tyloje, jei tikt grįstantis gyvūlei savo blovimu partraukia tylą arba gailus, verksmingas, o raminantis širdį varpas; pradeda kaukti, šaukdamas žmones, kad atsimintų ir apie kitoniskus rupesčius, nebėsančius brolius. Oro virpėjimas suvirpina ir žmonių širdis, ir lenkias kojos keliūs bei lenkias galva nužemintoji maldoje, po kurios atsistoja dar labjaus nuramintu.

(Toliaus bus).

Valšcionims parspejimas.

Kasdien vis augas rupėnis apie musu spaudos daleimą praėjusią vasarą pakėle tą klausymą pačianę Petrapilyje, atsiradę buvo gudiškūse laikraščiuose nevisai prieingi spaudos daleidimui straipsnei; bet ir tą kartą, kaip ir visados, viskas paliko po senoves; vel visi nutilo, palikę tą klausymą tolesniam laikui, apart nekurių balsų. Nesnaudžia tū tarpu musų neprietėlis Klingenberg'is; išdave jis šimetą cirkuliara, paliepdamas sušaukti kiekvieno valščiaus žmones ant susirinkimo ir par apgavimą išgauti no jų pasirašymus, kad jiems nereikalingos yra senoves raidės (litaros) ir kad gudiškų reikalautija. Todėl po naujų metų, sušaukę žmones į valščius, teip tą prisakymą pildo. Rašėjas — maskolis sako: „Nūtarkite, vyrai, ir pasirašykite, jog jums, kaipo lietuviams, nereikia lenkiškų raidžių, nes jus turite savo lietuviskas; o jei nenorite jus išsižadėti lenkiškų raidžių, tay busite pripažinti maištininkais, liksite nuštropūti“; — tokeis ir panašeis budais baidys žmones, verždamas pasirašyti, nes jiems užtenka vieno pasirašymo; o kaip „prigovorą“ arba nutarimą surašyti žino tai gerai rašėjas. Trumpai sakant, teip jis paliks parašytas: „Valščiaus susirinkimas išsižadėjo savo raidžių ir nužemintas meldžia valdžios, kad daleistu jiems spaudą gudiškomis“. Tokius nutarimus surinkęs Klingenberg'is siųs toliaus ir beveizdint ateis nu paties Ciecoriaus, kaipo didžia mylista, paliepimas, daleidans spaudą gudiškomis raidėmis, bet uždraudant pagaliaus „Tėve musų“ senovės raidėmis spaudinti. Ir stosis, kad vietoje spaudos daleidimo užtrauks ant musų Klingenberg'is, kad musų maldakniges sudegins ir pasaulei skelbs, jog patis valščionis to jau senėi troško ir ant to pasiraše. Todėl kiekvienas protingas lietuvis turi rupinties kūdaugiausei valščionių parspėti, mokindamas jūs nē ant jokio „prigovoro“ rašyties ir vienu balsu šaukti: „Nesirašysime, nesirašysime — musų senovės raidės nē lenkiškos, bet lotyniškos, tokios kaip knigose, iš kurių knigas Mišias laiko, tokias pats Tėvas Sventasis ir visas svietas, apart Maskolijos, vartoja“.

Klausiu dabar, dėlko gubernatorei nenori daleisti mums spaudos? Atsakymas aiškus ir trumpas: kad mes turėsime savo spaudą: nebreekės vaikščioti į Prusus pirkti knygų; žandarai, uriadnikai nebturės ko gaudyti; asesoriai, spraunikai, žandarų kapitonai nebturės ko naktimis kratinėti, kamę kalendorių jieškoti; gubernatorei nebturės kūmi Petrapilyje girties sakydami: „Skaitykite, kiek šimeta sukisomė į kalinius, kiek į Sibira išvarėme lietuvių socialistų, priešingų viešpatystės pakajui ir pačiam Ciecoriui! Ar nepriguli mums alga padidinti, aukso kryžių dovanoti, ar į senotorius pakelti!“

Iš tietų, atėjo jau laikas ir Petrapilije suprasti, dėl keno gero, dėl kokios naudos bereikia mums kareiviško padėjimo ir tokių piktadėjų, kaip Klingenberg'is ir Orževskis.

L. Aukupaitis.

Bažnitinei veikalai.

Kelione Portugalijos karaliaus į Rimą.

Visai prastai dėl „Suvienitų Valakų“ pasibengė 25 metinis pernikščias jubilėjus Rimo užėmimo Gumberto, Valakų karaliaus, rėdas visai pasaulei apskelbe, kad aplankysias jį Portugalijos karalius Don Karlios. Gumberto ir jo rėdo mislyje Don Karlios kelione į Rimą turėjo atidaryti jo vartus dėl visų pagaliaus ir katalikiškų karalių, kurie ikišiol nu tolo jūs aplinkdavo; turėjo jį teipogi patraukti į Gumberto palocius ir Austrijos Ciecori, kurs nu ilgo laiko jam skolingas yra aplankymą padaryti; norėjo iš to Valakų rėdas pasidžiauginti, bet jo užmanymas ant vėjo išėjo. Šventasis Tėvas gavęs žinoti apie busenčią Don Karlios kelionę, par kardinolą — sekretorį su didžiu skausmu, ale be jokių grąšymų jam išsiskino, kad kelionę jo pas Gumbertą, turės paskaityti už padarytą sau personaliskai paniekimą, kurio negali laukti nu Portugalijos katalikiško krašto, kuriam daug kartu surkiose aplinkybesė esančiam savo malonia širdi parėda. Karalius katalikas katalikiško krašto negalėjo abejoti ka išrinkti, ar savo dėdes aplankymą, ar šv. Tėvo paniekimą, dėl

kurio padarymo nējokios priežasties nebuvo. Gentystes rīšeī nepatrauke Don Karlioso pas Gumbertā prieš šv. Tēvo balsā. Uztad Valakū rēdas iš supykimo neįmano kaip gāsdinti Portugalijos ir išmislioti ant šv. Tēvo. Rēdo šalinei laikraščiui pranašauja Portugalijos karaliui namines kares ir nustumimą jo nu sosto; iš kalno jau džiaugias, kaip jis kada nors prašys savo dēdes, idant prijemtū jį į savo palocius; patsgi rēdas gāsdina partraukimu susinėsimū su Portugalija, iš kurios jau pavadino savo pasiuntinį buk dēl jos pakorojimo. Jei teip, tai klausymas, kas iš tos priežasties sunkians nukenties: korojas ar korotas, Valakai ar Portugalija?

Užmanymas sugražiati šv. Tēvui Rimā.

Anglijos laikraštis Times dēl surēdimo Rimo klausymo šėip saprotauja: Negalima užginti, jog Rimo užėmimas tapo Valakams dideliū nelaimiū šalteniū, atvede viespatystę prie prapulties kranto. Bet iš antros pusēs sunku giedauti, idant Valakai atsizadētū šendienū Rimo bejokio užmokesnio. Tēgul užtat visos pasaulēs katalikai surinka šmota pinigū, dūkime 5 milijardus prankū ir atpirka už jūs Rimā su aplinkyņę žemę ir miestu ant mariū kranto. Paskendę lig ausū skolose Valakai su atsigerinimu turētū sutikti ant tokio užmanymo, o iš antros pusēs tas užmanymas užtikrintu Popiežiui labai geistina liūsybe.

Prancužijoje vel platinas seniaus jau pakelta mislys parnešti ant nekurio laiko Apaštališkā sostā į jos miestā Avinijonā. Tiesā, negalimą iškarto tū užmanymū jėmti ant tikro, bet jų pasikelimas rodo, kaip svarbus yra dalykas pagerinti šv. Tēvo reikalus.

Klausymas apie susivienijimą atskilusių bažnyčių su Rimo Bažnyčia.

Unijos darbas Saulėtekio puseje iš miego prikeltas šv. Tēvo atsiliepiniais nemažu žingsniu eina pirmyn. Dvasios visus vieninančios putimas iš šv. Tēvo lupū, kaip ugnis naikinanti klaides, pasklydo Sirijoje, Palestinoje, Libanē

ir Mažoje Azijoje. Antiokijos Graikų ir Melkitų patrijarkas Grigalius Jussapas sako, jei unijos darbas taip toliaus — eis, kaip dabar ans regi, tai veikei visas Saulėtekis prie Rimo Bažnyčios sugriž. Negalima suskaičiuoti kiek žmonių geros valios šaukias prie mūsų — rašo tas pats patrijarkas — klausdami sąkalbos sugrižimo į katalikų tikėjimą; nėra tos dienos kad neateitu iš visų pusių deputacijos su prašymais, idant jas ir jų brolius apšviestumime ir į Bažnyčią prijemtumime, teip kad sunku pagaliaus visiems tiems troškimams užganapadaryti. Reikėtu į kiekviena kaimą nusiųsti kunigą ir mokytoji, pastatyti koplyčią ir mokslavietę . . .

Susirinkimas Norvige.

Neveltū išėjo šv. Tėvo balsas ir prie Anglijos gyventojų. Tėviški jo žodžei patrauke Anglijonus ant kelio susivienijimo su Rimo Bažnyčia. Spalių mėnesyje praėjusių metų atsiliko Norvige angliškos dvasiškijs susirinkimas dėl parkratymo to klausymo. Pirm kelių metų bilos Anglijoje buvo pilnos neapykantų ant katalikų, dabar anos visai kitokios. Angliškas arciviskupas iš Jorko šnekėjo:

„Popiežiaus laiskas vertas yra gilios atidės. Vertas to yra, nes išėjo iš plunksnos dvasiško paretinio vusudžiausios iš krikščioniškų bažnyčių; šis laikas ir seni padavimai liepia atidūti jam prigulinčią pagarbą; vertas to labiausei iš atžvilgio paties Leono XIII, jo, galima sakyti, švento gyvenimo, žinomo širdies malonumo, švieso proto ir praktiskumo. Visi prijemame išreikštus jo linkėjimus, visi troškame susivienijimo atskylusių bažnyčių, visi užganadarome balsui, kuriame Popiežius geidžia susivienijimo maldoje“. Toje pačioje dvasioje ir Norvigo angliškas vyskupas kalbėjo. „Neužtenka — tare visi iš ailies — nūlatais galvas lingūjant sakyti: šiose aplinkybes susivienijimas negalimas! Ne, to neužtenka! Reikia dūti žingsni pirmyn, reikia užvesti abipusiųs pasišnekėjimus“. Šv. Tėvas atsiliepdamas prie Anglijonų troškėjo, kad jie tiesos jiežkotu ir melstu anos. Štai tas jau išsipilde. Kasgi jieško tiesos ir jos prašo, tas iš tikro ją atras. Eigirdas.

Vardan teisybės.

Vidziai (Kauno rėd.) Ne viena jau mes apverkeme savo kuniga-vadovą, nukentėjusį parsekiojimą nu maskoliškos valdžios. Kun. Paveviče, buvusias Vidzų kamendorius, kariaudamas su svietiška valdžia atitraukimę vaikų-mokytinių vietinės mokslinyčios nu cerkves lankiojimo cariškosė dienose, nustojo sveikatos ir brangiausios dovanos — proto. Par didžius rupesčius mūsų apginymę nu neprietielių žabangų šis Dievo tarnas ipūlė į tą sunkią ligą ir dabar sedžia pas savo gimdytojus geležiniuse pančiuse; ikišiol jis roda priežastį savo pabludimo, nes negniaužes kumstį labai tankei klikia: „dūket man maskolį, dūket maskolį!“ Ne labai senei atkalėjo 1 metus Kretingos klioštoriuje mūsų buvusias klebonas kun. Liandsbergas, bet tokios aukos, kaip kun. Kazlauskis Kazimieras, dar nebuvome matę. Išbuvo jis musu parakvijoje kamendoriu pusrečių metų ir trumpamę laikę mums daug gero padare.

Reikia žinoti, kad Vidzuse apart valstinės mokslinyčios dėl vaikų ir kitos dėl mergaičių, į kurias tikt dėl žmonių akių maskoliška valdžia leidžia kunigus mokinti tikėjimo dalykų, yra dar grynai maskoliška mokslinyčia (cerkovno — prihodskaja škola), kurioje ir katalikiškus vaikus tikėjimo dalykų mokina popas; toje mokslinyčioje buvo 4 katalikų vaikai, motriškojegi 23 katalikes mergaites. Tikslas cerkviškos Vidzų mokslinyčios, kaip ir kitu jai panašiu, aiškei parodytas „Pamiatnoje knižkoje 1895 m.“ Ten ant 243 pusl. pasakyta, kad ta mokslinyčia apart rašto mokinimo turi misijonorišką paskyrimą, idant katalikų vaikus atvesti ant pravoslavijos kelią. Mokslinyčia dėl mergaičių yra tam pastatyta, kad jose ipusti katalikiško tikėjimo ir dorybės paniėkinimą ir išauginti jas maskoliškoje dvasioje. Taipgi kun. Kazlauskis už uždūtį sau pajeme ištraukti visus vaikus katalikus iš tų mokslinyčių; išpilde tą par didžius vargus ir išturėjimą. Cerkviškoje mokslinyčioje neliko nė vieno katalikų vaiko, neveizdint į tą, kad jų tevai, rendavodami nu popo žeme, maždaug nu jo prigulejo. Motriškoje mokslinyčioje iš 23 mergaičių tikt 3 beliko; tasgi mergaites, kurios išėjo iš tos

mokslinycios, pats kun. Kazlauskis ismokyno rašto. Tolesnei, kun. Kazlauskis, ragindamas žmonės prie knigu skaitymo, pakele jų apšvietimą ir partat didesnį prie Bažnyčios prisirišimą — kas labiaus reikalinga katalikams, gyvenančiams tarp daugybės atskalunų. Įpatingai reikia jam garbę atidūti už vaikelių Bažnyčioje mokynimą ir pamokslų sakymą. Ant katekizmo susirinkdavo 300 vaikelių, pamokslūgi jo ne kartą klausydavo patis atskalunai. Nėra ko stebeties, kad nekurie iš jų, norėdami susivienyti su katalikų Bažnyčia, atrasdavo pas. jį tiesos ir noro išpildymo kelią. Nešdavo tad' prie kun. Kazlauskio savo kudukėlius krikštyti. Už tokį pasisventimą vieną kartą gavo jis jau subaudimą nu svietiškos valdžios ir užtrauke ant savęs jos parsekiojimą, kurs pasdidina apkrikštyjus jam Klimanskių kudukėlį. Simonas Klimanskis su savo žmoną dvasioje katalikas, bet prie cerkves užrašytas, pripraše savo brolio Tamošiaus ir Konstancijos Jakutaites, kad nuneštu jo kudukėlį prie kun. Kazlauskio apkrikštyti ir kad metrikus užrašytu ant vardo trečio brolio Antano Klimanskio, kurs drauge su savo žmoną prie katalikų Bažnyčios prirašytas. Kunigas nėko nežinodamas tą visą padare. Neužilgo popas užvažiavęs prie Simano Klimanskio ir atradęs jo mažą vaikėlį, kurs cerkves knigose nebuvo užrašytas, pakele klausymą, kuriame viskas ant viršaus išėjo. Tokiu budu kudukėlio tėvai ir kumai tapo į sudą padūti kaipo kaltinikai, kunigasgi Kazlauskis kaipo liudytojas. Tamę pačiamę laikę užmokėjo jis 50 rub. štriopo už tą, kad klebonas kun. Rodaviče leido naujei išisventusiam kun. Treibšui atlaikyti pirmą kartą skaitytines Mišias. Kabinos prie jo popas už naikinimą maskoliškų abrozdu ir draudymą katalikams rinkties pas atskalunus. Kabinos prie jo palicija už pamokslą, pasakytą naujiems kareiviams ant prisiegos mirus Aleksandruui III, nes buk ištaręs tūs žodžius: „išpūle jums nelaiminga adina rusiškam karaliui tarnauti,“ nors palicijantai patis to pamokslo klause ir minētų žodžių negirdėjo. Kadą iš savo tėvyškės grįžo į Vidzus par Tauragę, užpūle ant jo žandarai ir, iskratę jį, atėme revolverį ir praneše savo valdžiai, kad kun. Kazlauskis be bilioto važinėja, nors ans biliotą turėjo. Už tą

gubernatorius pareikalavo nu jo 150 rub. Mislydamas dar didesnei kun. Kazlauskį nuskriausti, Klíngenbergas užklause Vidzų palicijos apie jo darbštumą parakvijoje; palicija praneše, kad jis turi labai didelę įtekmę ant žmonių ir pavojingas maskolems.

Todėl Viskupui paskyrus kun. Kazlauskį iš Vidzų į Rumšiškius, gubernatorius akiesmirksnyje ant to sutiko, ir pradžioje Rugsėjo praėjusių metų kun. Kazlauskis, su didžiu parakvijonų galesiu ir ašaromis palydėtas, parsikėle į Rumšiškius, kamę išbuvo tikt 3 nedėlias. Didžei nuskriaustas svietiskos valdžios kun. Kazlauskis nemažai Vidzūsę kentėjo ir nu savųjų. Kas nežino, kad tiesą ir dorybę pikti žmones parsekioja. Kun. Kazlauskis už savo pasišventimą ir darbštumą įgijo žmonių meilę ir prisirišimą, bet užtrauke ant savęs užvidėjimą ir neapikantą savo sądarbinikų, kurie norėdami jį nužemėti prieš dvasiską vyresnybę, išmislijo ant jo nebutus daiktus; kūgeriausius jo darbus aptare už blogus iš menkos priežasties ir pagaliaus savo nedorybes ant jo pečių sukrove. Tie užmetinėjimai ir palicijos kablei dave progą ministrai vidurinių darbų uždaryti kun. Kazlauskį Kretingos klištoriuje ant 1 metų. Šv. Mikolo dienoje praėjusių metų išveže jį palicija iš Rumšiškių ir atgabeno į klištorį. Dabar suprantame, dėlko jį palicija veže į klištorį iš Rumšiškių, bet ne iš Vidzų — dėlto, kad bijojo Vidzūsę padaryti žmonių sujudimą, kurie teip labai mylėjo kun. Kazlauskį.

Eigirdas.

Vilnius. Arti p. Orževskio tupėdamas, turiu pažintį su rašėjais jo kanceliarijos ir, nekartą ši-tą pranešdamas, galėčiau nors mažą medelį uždegti ant tėvyniško aukuro; nelaime tikt mano, kad savo kalbos nemoku, taigi lenkiškai parašęs siunciu straipsnelį, idant Garbinga Redakcija pasinaudotu iš jo, kaip sau nori.

Žinoma jau visiems yra, jog iš priežasties karunacijos, augštesnioji bajorija atskyrų apskryčių ir rėdybų renkas dėl nutarimo, kokias dovanas Ciecioriui ant karunacijos paaukauti ir kokių mylistų prašyti? Dabar tai su žinią ir pagal noro general-gubernatoriaus. Iš tos priežasties pradžioje Sausio mėnesio pribuvo prie p. Orževskio vado-

vas Gardyno rėdybos bajorų p. Nemceviče; tarp kitų šnekų užklause jis netikėtai Orževskio: „kokių mylistų mes galime prašyti nu apsvainikavusio Pono?“ Vietoje atsakymo general-gubernatorius ištrauke stalnyčią ir, i ją rodydamas, tokiu klausymu atreže: „kokių dar reik' mylistų dėl to nerimstancio krašto?!“ Stalnyčioje buvo sudėti atsišaukymai arba proklemacijos, priešingi valdžiai, kurius, kaip žinoma visiems, jau nepirma kartą jeneral-gubernatorui savo kaštu spaudina ir siuntinėja, mesdami kaltybę ant nelaimingo mūsų krašto. Gerai būtų, kad Tėvynės Sargas pasirupintu tokias nedorybes garsinti svetimų žemių laikraščiuose, idant nors tokiu budu išgirstu ir suprastu maskolių patrijotai, kaip jie tarnauja savo tėvynei ir kaip mus kankina, nes mes visados turėjome vilį, jōg Petrapielyje daugiau yra teisybės, kaip pas mus Vilniuje.

Domįcele Kerbedyške.

Kaunas. Sausio pabengoje mūsų miestę iš visų rėdybos apskryčių susirinko bajorų marčelgos dėl pasirodavimo, ka kokiamę apskirtyje bajorai, po jų žimios esantis nutare, kiek pinigų sudėjo dovanoms ant karunacijos ir ant ko tūs pinigūs paskyrti.

Visų marčelgų pirmsedis grasas p. Zubov'as, p. marčelga Komar'as kaip ir kiti, pardaug neišmishlodami, paskyre ant tų dovanų sidabrinę tacą, žinoma, su dūnos kašneliu ir druskos birsniu. Prieš tą nutarima, kaip Baltaras iš pupų, paliko Telsių marčelga Šulc'as, kurs teip saprotaut' pradėjo: „na, tai jau sidabrine taca pardaug senas išmislas, geriaus įtiktumeme valdžiai, kad mes sudėtumime daugiau pinigų ir padūtumime jūs dienoje karunacijos Ciecoriui drauge su prašymu, idant mūsų rėdyboje, kaipo mylistą darydamas, paveltitu užvesti amatininkystės mokslinyčias dėl vaikų grynai maskoliško kraujo, nes par valščių rašėjus, uriadnikus, asesorius, tarpinikus, mokslinyčias ir červes atskalnyste nemaž ligšiol neplatinas Lietuvoje.“ Jūkdamies iš tokios vokečio Šulc'o gudrybės, neišmane ko besakyti jo draugai, tikt vienas staciaticis teisingas p. Komar'as atsiliepe: „Lig ašara — lig ašarų sugraudino man širdį Tamistos gudri kalba — už Katalikų pinigūs pastatyti ant Lietuvos žemes mūsų sta-

čiatikiams mokslinycias. Vienok ir aš, su kitais savo balsą jungdamas, veliju Ciecoriui aukauti sidabrinę tacą, nors ir labai paprastas tai dovanų davimo budas, bet aukaujančems sarmatos ir skriaudės nedaras.“ Pirmsedis grapas p. Zubovas, nors gudų patrijotas, bet teisingas žmogus, partrauke tą kalbą tardamas: „Tacą, tacą tiktai!“ ir paskiaus: „Garbingi ponai, išgersime už sveikatą savo gubernatoriaus!“ Dėl padorumo ponas grapas pakele taure už Klingenbergį — suprato tą ir kiti bajorai, todėl vietoje atsistoti ir atsiliepti tiečiomis blerbėjo, kaip žydai šuleje, buk neišgirde ir sampano nenore. Kadagi p. Komaras atsiliepe: „O dabar už sveikatą mūsų pirmsedžio Zubovo!“ — visi sustoje vienu balsu užtrauke: „Už sveikatą — už sveikatą!“ ir išgere. Aš menkas žmogelis, nesupratęs, dėlko tie ponai partrauke Šulčo kalbą ir ant jo susirauke, butelkas laižydamas teip toliaus saprotaut' jėmiau — ne, jau tas mūsų Klingenbergis, nors kartais man dūda rubli, vienok neturi sarmatos, jog nepraso Ciecorians, idant jį iš čė kur kitur parkeltu, kad jau teip jo neužkenčia patis dorieji stačiatikei. Arrukisi.

Telšei. Musų miesto kliube pradžioje Vasario mėnesio susirinko burelis didžiųjų bajorų; žinoma, apie ką šiūse laikūse daugiaus šneka, jei ne apie katalikų prispaudimą, apie karunacija ir tt.

Pakilo taipogi kalba ir apie tą, kad Telsiūse ant vardo buvusio galvos miesto atėjo buk iš Varšuvos proklamacijos, vadinančios žmonės ant maišto. Kaltinant iš tos priežasties žmonių nerimstavimą marčelgai Šulcui, teip atsiliepe garbingas p. Dymša: „Daug visur pasirode tokių proklamacijų, bet visados palicijos rankosė — vienas sakos ant pačtos sugavęs; kitas uličioj' atradęs, vienas šen, kitas ten. Ar ne geriaus butu, jegut kas iš mūsų apturētu tokias proklamacijas, padētu jas į rankas ne palicijai, bet žandarams; gal jie, kaipo kitos institucijos tarnai, veikiau išreiktu tą tamsų kampa, mums gerai žinoma, iš kurio proklamacijos kilsta.“ Kalbą partrauke savo pasargą baronas Keizinlinger'is. „Praėjusią nedelį — tare jis — aprėiške man, jog ant pačtos esąs dėl manęs koks ten iš

Varšuvos pakis. Girdėdamas apie tas proklamacijos, pa-
bugau vienas eiti į pačią; todėl pasijėmiau su savimi pa-
licijantą, nuėjau, atplėšiau pakį ir ką, mislijote, atradau?
— Pančekas dėl savo pačios —“. Nu jųų suskambėjo
musų visas kliubas — žiurekite, ką Varšuva siuntinėja
— pančekas! Loma.

Ilakei. Nū S. Jono praėjusiojo meto musų miestė-
lyje Jonas Paulauskis uždėjo krautuvej: cukriaus, žvakių,
miltų, tabokos, gazo, silkių ir visokių kitų mažmožių, rei-
kalingų žmonims. Kunigas Adomas Zeimavyčė pašvente
ta krautuvej.

Mes Ilakiškei iš to džiaugėmes, nes dabar galime
apsieiti be žydo, kurs pamatęs, kad makšnoje dar liekta
pas. žmogų pinigų, siulydavo pirkti duris užstojęs ar šį,
ar tą. Paulauskis žmogus teisingas, pas jį galima yra
siusti pirkti ir mažą kudykėlį be baimės palikti apgautu.
O jogei tavoras jo geresnis, todėl žmonės kaskart vis di-
desnė skaitliuje prie jo eina ir krautuve Paulauskio
kas kart vis didinas. Supratęs, kad teisingas elgimos
dūda jam gerą ir lengvę dūną, Paulauskis prikalbėjo savo
brolių Jūzapą pradėti teipogi prėkiauti. Jūzapas, ilgai ne-
snausdamas, tamę pačiamę butę uždėjo krautuvej alaus.
Iki siolei, kiek galima yra matyti, abiem labai vedas.
Laikas jau, laikas musų artojems suprasti, jog prekyste ir
amantnikyste dūda teipogi gerą dūną, kaip gaspadoryste.
P. Kregžde.

Kelmė, (Šiaulių apskrityje). Garbingas ponas Jona-
vičius jau keli metai uždėjo moklinyčią sviesto dirbimo.
10 vaikelių priima veltū, labai turim dėkavoti viršui mi-
nėtam ponui, tik dar but geriaus, kad apvestu daugiau
aki ant pasielgimo mokytojų . . . Dar didesne but gera-
daryste pono Jonavyčiaus, kad uždėtu mokslinyčią dėl mer-
gaičių ir nevien dirbimo sviesto, bet ir surių, nės toks
būdas dirbimo sviesto negalimas prie mažesnių ukių, dėlto,
kad mašinós brangei kaštūja.

Kelmėje randas daug amatninkų, bet neivieno amat-
ninko nėra lietuvio; ar godūtinas ponas neatgreštu savo
akių ant reikalo uždėti mokslinyčią amatninkų. Tik ar ne

perdaug sukrovēm ant rupešcio vieno pono Jonavyčiaus, o kiti ponai argi liūs nū gerdarymo žmonijei? V.

Tvēriai, (Telsių apskritije). Musų miestelije yra žydas skurdirbis, pardūdame jam skura karvės arda arklio už 3 rub. o išdirbus jam užmokame 6 rublius, ar neatsiras kas iš garbingų lietuvių padūti man rodą apie skurų išdirbimą, kad galėčiau ir aš tą patį darbą varyti. P.

Svetimi raštai.

I. „**Russko-Polskija otnošenija**“ očerok napisal graf Leliwa. Leipcig 1895. („Santalkos tarp Ruskių ir Lenkų“ parašė grasas Lielyva. Lipskė 1895) 252 pusi-prekė 1 rs.

Lenkų Karalystė draugė su Didžią Lietuvos Kunigaikštystę, nustojusios savo vienvystės, arba neprigulėjimo, įkrito į trijų kaimynių viešpatysčių nagus. Austrų Vengrijei teko Galicija su miestais Krakuvą ir Livovu; Germanijei (Vokiečiams) teko Poznaniaus kunigaikštysti su miestais Poznaniū, Toriuniū ir Silezija (Slask) su miestais Vraclovu (Breslau) ir Glagovu (Glogau); Rusijei gi teka pati didžioji dalis, nes Varšuvos Kunigaikštystė su apylinkemis ir Didžioji Lietuvos Kunigaikštystė (Lietuva, Žemaitija Baltoji ir Mažoji Rusija).

Kiekviena iš tų viešpatysčių, įgavęs valdžią pradėjo su įtrauktais į savo kuną gaivavilais saviškai elgties, idant padarytų tikrais savo kuno sanareis par įparingą ant jų įtekme. Daug par tat skriaudų datyrė visos šalīs, nes kamgi malonu išsižadėti to, kas buvo par amžius bragum, o to reikalavo pastojimas svetimo kuno sanariū. Bet visadaugiausei nelaimiū datirė valstijos, pakliuvusios ruskiam. Če jos ir tikėjima atrado kitonišką, ir valščių kitonišką sauvaldystę, neleidžiantį nėjokio iš kitur balso padarimo, kaip tiktai karaliūs. Par nevalią sudraskyta Lenkija mislyja dar ir šendien atgauti vienvystę, bet lig šiol pakelti maištai 1794, 1831 ir 1863 m. nieko gero neatneše, vien tikt kraują praliejima, didvyriū į Sibėrija išvarya, turtū atėmima, tikėjimo ir tėvynainiū suvaržinima. Užtenka če priminti barbarišką unitū atvertimą prie stačiatikystės par baisaus Mikalojaus I kankinimus

1839 m. (NB. Unitai buvo tai susivienijusi su katalikais stačiatikai, o jų buvo keletas milijonų: toliaus persekiojimą baltrusių katalikystės, o paskui ir Lietuvių, — kad šiurpulus nukratytų mūsų kūrą. Prasidėjo Vilniuje Kariko Muravjevo valdymas, kokį netankei gal vistorijoje rasti; turėdamas pilną valią daryti, kas tiktai jam tinka, išdavinėjo nesiklauses nē karaliaus, nē jo valios, ipatingus vietinius istatymus. Par tat ilgainiū isikerejo Lietuvoje tokasai valdymo budas, toks tarnų su žmonėmis pasielgimas, kokį dadar regime ir jaučiame. Nėvienamę plačios Ruskių viešpatystės kraštę nēra tokio žmonių suvaržinimo, kaip mūsų kraštę; pirma •tų aštrumų dasileido, teisindamies maištininkų suturėjimo reikalu: bet jau apie maištus ir svietas užmiršo, o ta pati tvarka kaip buvo, teip tebēra.

„Idant gubernatorei, general-gubernatorei ir kiti vietinei valdininkai išteisintų savę ir savo pasielgimus prieš Vakarinę Europą, ir visą Rusiją, žodžiais ir raštais išstadydavo prieš kitų akis Lenkūs, (po kurių vardų reikia suprasti ir Lietuvius), laiko mus už vieną su „kataliko“ vardu, kaipo neromius maištininkus, revoliucionierius, lenkų draugystę — kaipo šusikalbėjimą ant pikto; valdžios paturiamos gazetos, niekingi romansai, oficialiskai moksliskos knjgos, kame turėjos netiek tiesos, istyrimo, kiek nukreipdino į tan malonę pusę, — padarē, kad tarp ruskių gimę kas žin koks supratimas apie mūsų tautą ir tautiską tikėjimą. Labiausei po 63 metų, kada iš ruskių rašliavos buvo išvaryti visi teisus, šlovingi ir rumtus balsai, kada ant jų Petropylio ir Māskvos spaudos tautizjimo negalėjo Varšuva ir Vilnius atsakyti: Todėlgi ruskių draugija, nesakau jau apie ruskių gentę, visiskai nepažista teisingo mūsų padėjimo, kaip Lenkų karalystėje, teip labiausei teip vadinamę vakariniamę kraštę, arba Lietuvoje, padėjimo pagimdyto ailą ipatingų istatymų, paliepimų ir valdymo papročių visokio augštumo valdininkų“.

Tas ir buvęs priežasčia, kad vienas iš mūsų Lietuvių didūmenės-grapas, pasirašęs vien tikt savo gerbā-Lielyvā, o užtylėjęs savo tikrą vardā, išspaudē užrubežiaus Lipskę nemažā rusiskai parašytā kningā su augščiaus padētu ant-

rašu; joje išstatė ir išaiškino tą padėjimą ir visas pasekmes, būtinais iš to plaukiančias. Tą knygą išsiuntinėjo visiems tiems ruskiams, kuriūs skaitė už sąnarius draugiškos ruskių mislies, ir draugijiškos ruskių sąžinios, idant šiek tiek anūs apšviestų, ir pagerintų mūsų padėjimą. Suprantamas daiktas, kad niekas nelaukė nū to tokios itekmės, tokio širdžių įkaitinimo, kad tūjais, kaip toje pasakoje ant žavėtojos pamojimo lazdele, ruskei griebtus už peržiūrėjimo mūsų įpatingų įstatymu, nuverstu generalgubernatorių-diktatorių ir teip toliaus; vilies tiktai, kad tas darbas žmoniemis geros valios atris akis ir bus pamatu ant kurio ilgainių išsidirbs tikra žmoniška apie mus nūmonė. Ne iš vieno širdies išėjo troškimas: laimink ją Dieve! ale, kaip girdėties ir kaip galima spręsti iš nedaugelio balsų svarbiausių ruskių laikraščių, nelabai užlietė „draugijišką rusišką sąžinia“. Jei sudytumeme apie visą ruskių bendriją vien tik iš atsliepinų svarbiausių jų organų, prisireiktų mums vien tik pečeis paglamžyti, matant paprastą sąžinios neįautrumą prieš pirštu priduriamas tiesas. Ištikro, jei buvo kūmet nors vietoje plačioje politiškoje rašliavoje nors vienas ne vienpusiškas, tikras veikalas, tai tiktai grapo Lielyvos. Jis neįsidūdamas į niekingus dejavimus liūdnuos paties savęs pasigailėjimus, surinko pliką medžiagą, atsitikimus ir valdžios suredymus, menkų menkiausių dalykų paspirdamas išrodymu šaltenio — aiškių ir paslėptinių prisakymų Vidurinių Dalykų Ministerio, general-gubernatorių, gubernatorių ir jų korespondencijų su Lietuvos Vyskupais. Ir tą šalteninį veikalą apšaukė paprastu pavilium ant ruskių valdžios, vienu išdaugaliu tū, kuriūs randame Galicijoje ir šėip jau Europoje, norinčioje Rusiją subiaurioti ir pažeminti!! Pridera vienok daleisti, kad teip prastai dar nesideda tikrų rusiškų tėvynainių širdyse ir galvoje. Jie tyli, nes turi užkištą burną, begediški laikrašėci, valdžios šelpiami, niekus tauzija, norėdam nūbaidyti nū nemalonaus valdžei dalyko, nūbaidyti teip kaip mes baidome vaikus išmislytomis baisybėmis: ubagais, žydais ir meškomis; ale ruskių draugija jau priprato ne visiems savo laikraščiams ir ne visiems gerųjų žodžiams tikėti. Kiekvienas mokytas su sąžinia tėvynainis visa regi,

visa girdi, visa „motajetnaus“ (užsuka ant uso), idant galėtų atsakyti, kad jam negalės niekas burnos užimti. Ir dėl togi viltis vilčių pasilieka, kad gera sekla išdūs gerus vaisius.

Daleiskime, kad tas veikalas su tokiu vargu nuveiktas, išeis ant tuscio iš atžvilgio į pačius ruskius, tai visgi jis dar turės vertę dėl mūsų pačių. Ar mes patys galime jau pasigirti, kad priversti būti aktoreis kruvinoje devynioliktojo amžiaus tragėdijoje, pažįstame visą dalykų bėgi? Oi, ne! Mes beveik nežinome, kaip ir kumet ant mūsų pečių užkrito sunki našta, o tiesą pasakius daugaliui ir nebrupi, nes vieni jau su tū padėjimu apsirato ir rejaučia didelio sunkumo, kiti, kad sujauštų, tai stengias lengvei išsilaužti iš po naštos, atsisakydami būti aktoreis — išsižadėdami tautystės. Apie paskutinius nėra ko ir kalbėti; pirmiems vienok reikia pasakyti, kad jie, sulyginus su kitais laimingesneis, pasigailėjimo verti. Ar palengvins tą sunkų jų padėjimą? Ne, stačei atsakome, greičiaus dar sunkesniu pasirodys; tylėti vienok nepridera, nes saupajintis savo ligos, veda prie anos gydymo. O ir šep jau šviesos spindulis niekumet vodingu neesti, negut, sopančioms akims.

Deltogi aš sumislįjau padūti skaitytojams vienas vietas griežtai išvertęs, kitas tiktai liūsei apsakodamas ir tai vietas tas tiktai, kurios užkliudžia Lietuvos padėjimą. Suvartojimas garbingo tėvynainio triusos vaisių bus visų geriausiu jam padekavojimu.

Vieną vienok užmetinėja butinai turime padaryti garbingam autoriui. Pradėjęs skaityti, išvydęs užsidėjimą išgliaudyti ipatingus vietinės valdžios paliepimus, nepermaldaujamą bėgi, kuriame pasirodė visų paslaptینگiausi paliepimai, (sunku suprasti, kaip ir galėjo prie anų prieti) su visūdidžiausią nekantrybę lauki, kumetgi paims į savo nagus aiškiausį ir labiausei į akis metantis vietinį surėdymą „Lietuviškos spaudos uždraudimą“ Bėt veltū! Štai ir knįga baigias, o apie lietuvišką spaudą nežodžio. Kas če gal buti, vyrai? Prisiveizėkime, ar buvo reikalas gr. Lielyvai apie tat minėti? Iš viso suprantame, kad autorius skaito ipatingus vietinius paliepimus, neįeinančius

į žinomą visiems įstatymų surenkimą, tankei suvisu jam priešingus, skaito už didelę skriaudą. Anūs prieš žmonių akis įstatydamas, nori, kad jų skriaudingumą supratę, atšauktų ir padarytų visus žmones, atsakančius prieš tūs pačius karalystės įstatymus; nedrysta užtylėti, nors ir žino, kad tie visi surėdymai buvo padaryti su išaugsto apmisltytu tikslu. Tas tikslas kiekvienam žinomas — išnaikini-mas vietinių gaivalų, skirtingumo tautų ir tikėjimų, par primygimą vienu, ir davimą laisves kitiems. Jei kūmet buvo pripažinta už tiesą, kad tikslas išteisingą padargas, (?) tai visanę jos plikumę ir biauromę matome pasielgimę didesnių ir galingesnių viešpatystės gaivalų su mažesneis ir silpnesneis. Ar nusikūptugi valdžia nū to viso, ar pa-darytų ganą teisybei, ispildydama vien tikt Lielyvos no-rus? Anaiptol! Tegul valdžia leidžia visiems mums že-mes pirkti, tegul nevaržina mokinančios jaunimo, tegul sugražina visas kitas draugijiskas ir viešpatystės tiesas (liūsa visur tarnavimą) tegul dūda liūsei pildyti tikėjimo pareigas, o tegul vieną tiktai sau užsituri — užgynimą vartoti tautišką kalbą — į ką mes pavirsime? Ar nebjausime sunkumo ir skriaudos? ar pasiliksime pačeis savimi, kaip buvome? ar jau pradėsime savo priešus skaityti už geradėjus? O, na! teisybei ne bus dar padaryta gana, nes toks pasielgimo budas greičiaus išdūtų viešpatystei geidžiamus vaisius — suliejimą mažųjų su didžeiseis, nes tie nebsisergėtų ir gerą valią glaustus prie tų, kurie da-bar par nevalią traukia prie savęs. Jei teip yra, tai gr. Lielyvos veikalō negalime paskaityti už pamatinį; laiky-sime aną už naudingą, tiesa kaipo parodantį daugalį žaisdų, ant musų kuno, bet užtylintį apie paties kraujo užnodį-jimą. Reikėjo jam vieną nors trumpą skyrių pavesti tam klausymui. Nu, liūsam liūsa ką nori daryti, bet tikt be skriaudos kitų. Bet čē dar jis mums skriaudą padarē, norėdams gerai padaryti. Kaip — paregēsime! Užvedęs kalbą apie santakas tarp ruskių ir „lenkų“, jis pats pa-sakē ant puslapio: „ruskių bendrija visiškai nepažįsta tikro „lenkų“ padėjimo kaip Lenkų karalysteje, teip ipatingai Vakariniamę kraštę“ . . . ir kitur, atkreipdamas skai-tytojo mislį ipatingai į Vakarinį kraštą. Dėkavojam

už gerą norą, bet, dėl Dievo meilės, kamę gi čė lenkai? Ką autorius supranta par Vakarinį kraštą? Ruskių valdžia supranta Lietuvos kunigaikštystę, nevartoja gi to žodžio dėl mūsų paniekimo, nutremimo į užmiršimą (cfr. mano „mus užmiršo“ „Apž.“ 95 m. Nr. 13); autoriaus knigoje aprašyti atsitikimai liepia tą patį suprasti, o jei jis nėvienoje savo knigos vietoje nepaminėjo ne Lietuvos nė lietuvininkų, tai jau padarė tikrai kaip ruskis, dar prasciaus, nes įvedė anūs į klaidę, minėdamas vientiktai lenkus, vien tiktai lenkus. Kokia prova? Žinome, kad garbingo autoriaus ir ruskių vadinamiamę „Vakariniamę kraštę“ arba tiesiog Lietuvoje be maž ko par pusę gyvena Lietuvei ir Baltrusei po porą milijonų, o tarp lenkų atėjunų tiktai sulyginat, dviems pirštais paimti, truputį daugiau lietuviškų ir baltrusiškų bajorų, „vadinančių“ save lenkais. Tų svetimtaučių ir išgamių saujelės vardu pavadinti visą kraštą autorius galėjo tiek, kiek, dūkime, matematikas gali tvirtinti, kad dalis yra didesnė už visa (čiela). Ruskiams prisitarnavo, patvirtino anų supratimą, kad mes Lietuvei ir lenkai — tai vieną, kad keliu milijonų lietuvininkų su visa pasaulyje nėra, kad su jais nėra ko ir rokiūties ir anais galvą sau užkimšti. O juk mums krivida ir tai kruvina. Reikėjo anam išsitarti nors, kad lietuvei nori teipogi gyventi ir lietuveis buti, kaip lenkai-lenkais. Dar labiaus spaudžią sirdi, kad pamislįji, kiek tai butų gero padaręs mums dūdamas svarbesniems ir augštesnioms ruskių asaboms (pagaliaus visai Europai, nes jo kniga išversta į daugeli kalbų, supratimą apie visudidžiausią ir vienatinę pasauliję krividą — lietuviškos spaudos uždraudimą ne par koki Augščiausios Karaliaus valios, Ministerio, Mokytų žmonių nusprendimą, bet par paliepimą vien tikt galingo Muravjevo žodžio ir tai dar netikrai kitų budelių suprasto. (Žinoma, kad Muravjevas prisakė nespau dinti tiktai nekokių oficiališkų dalykų, o kiti valdonai, pasirodydami ūleis, suvisu pertraukė spaudą). Jei mūsų didūmenė mus apleidžia, sunku bus mums patiems dūti apie savę žinią, nes esame ir neturtingi, ir mums nieks netiki, krauju rašytus žodžius, paskaitydami už paprastą paškvilį.

(Toliaus bus).